

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Nous savons que le budget de la guerre a de lourdes charges et que le matériel des armées absorbe la meilleure part; mais les magasins, les arsenaux, les canons, les établissements, n'appartiennent pas plus à l'armée qu'aux administrations, à la magistrature ou au clergé.

J. ANDERT.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

VIJFTIENDE DEEL.

JUNIJ 1847. — N°. 12.

BREDA,
BROESE & COMP.

1847.

*De ondergetekende, verklaart dat
dit Tijdschrift te Runnen Drukk
is gedrukt en door hem wordt
uitgegeven*

Breda, 14 July 1847.

J. Broese & Comp.

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaars door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

XVI.

INHOUD.

Iets over de orakels der ouden en jongeren. — Over de herhaalde klagen van stelselloosheid; de reclames deswege. — De nieuwe voordragt van wet op het avancement bij het fransche leger; discussie in de Kamer der Pairs en in de Kamer der Gedeputeerden. — De reclames zijn niet altijd billijk. — Billijkheid om de adjudanten eenige meerdere kansen op bevordering te geven. — Even moeilijk is het een vast stelsel bij de defensie aan te kleven. — Zouden de committés de reclames verminderen of doen ophouden? — Nuttigheid, ja noodzakelijkheid van een bepaalde grondwet voor het geheele defensiewezen; de genomen proeven zullen wel dezelfde gevolgtrekking hebben doen maken. — Over de oprigting van een marine-artillerie-korps; over het daaruit te verwachten voordeel; de gronden voor deze bewering. — Zou het voltallighouden van een marine-artillerie-korps bezwaarlijk zijn? — Iets over de zevenkinderen-wet: ontwerp eener militaire opvoeding der kinderen; vereeniging met de opkweeking der soldatenkinderen. — Over de noodzakelijkheid van iets te doen voor de aanvulling en uitbreiding der kaders. — Een berigt nopens JOACHIM ARBERT. — Over de vertalingen der brochuren van den kapitein KROOP; over dat van den majoor LÖBEN SELS. — Het erkennen van persoonlijke verdiensten, door de Engelschen; oordeel van den Times over den gestorven generaal DUNOIR, tevens als eene bijdrage om de waarde der artillerie te kunnen begrooten. — Nog een woord aan den schrijver over de klasse van discipline in den N. S.; eenige gevolgtrekkingen daaruit. — Eene over de mantels van de officieren der infanterie. — Het afsterven van den generaal-majoor GEISWIJ VAN DER NETTEN.

??

De soort van REBUS welke ik aan het hoofd van mijnen zestienden brief, zoo even teeken, zult gij spoedig vatten.

« Waarom toch met ontsteld gelaat steeds uit den weg geweken,
« Als niets u te gemoet komt dan dat kleine kromme teeken.» (1)

Verbeeld u mijne schrijftafel, bezaaid met brieven, welke doorspekt zijn met korte en lange zinsneden, bijna allen gesloten door zulke kromme leesfiguren. Bestond er nog een Delphi, een Meroe, een Thebe, een Ammonium, beter welligt een Tracië, waar de orakels of uitspraken der Goden — naar de bepaling van SENECA, — door den mond der menschen werden bekend gemaakt — ik toog er heen, om een gros dergelijke uitspraken in voorraad op te doen. Ik zou echter de heeren uitsprekers verzoeken, regt op den man af

te antwoorden, en elke dubbelzinnigheid te vermijden; want de ouden verstonden de kunst, even als de jongere priesters der hemelsche en aardsche Goden ze nog uitoefenen, om hunne Goden onfeilbaar te houden, en toch den nieuwsgierigen te voldoen. Ge herinnert u immers nog wel, hoe fijn gedacht sommige der Godspraken waren, zooals zij ons bij overlevering bekend zijn geworden. Zoo o. a. met CROESUS, die, te Delphi de Godspraak raadplegende, ten antwoord kreeg, dat hij, als hij den Halys overtrok, een groot rijk ten onder zou brengen. Hier, even als in zoovele andere orakels, kon niet gefaald worden; immers, bleef CROESUS zijne voornemens uitvoeren, dan zou hij het Perzische rijk ten onder gebragt hebben; moest hij-zelf vallen, dan viel zijn eigen rijk. Een orakelspreker van nieuweren tijd, die zijnen SENECA goed bestudeerd had, manoeuvreerde somwijlen even behendig met de orakels van achter het beruchtgeworden Gordijn der toekomst, zonder dat men hem heeft kunnen, of nog kan betichten, dat hij onwaarheid gesproken heeft.

Met een weinig nadenken, zou ik er welligt in slagen, zulke onschuldige antwoorden op menige vraag te geven; maar aangezien ik geene wijding ontvangen heb, om het oordeel onzer Goden door mijnen mond te doen kennen, zoo geloof ik wèl gedaan te hebben, met al die brieven in eene liasse te sluiten, waarop ik eene ? heb geteekend.

Vele vragen toch zullen zich van zelve oplossen, als onze Goden van het binnenhof te 's Gravenhage zullen gesproken hebben, en het budget-orakel, dien ten gevolge, in de *Nederlandsche Staats-Courant* den volke zal verkondigd zijn.

Uw laatste brief is bij de anderen, onder het ? gestoken, doch op een uwer opmerkingen wil ik, in het voorbijgaan, een enkel woordje antwoorden.

Gij klaagt, namelijk, over stelselloosheid in ons militair wezen. Die uitdrukking is vrij onbepaald, en niet van onbillijkheid vrij te spreken. Immers, in een klein land als het onze, zal men zich moeilijk aan een vast stelsel kunnen houden, zoolang er geene vaste wet op de organisatie van het leger bestaat, zoolang deszelfs regten niet verzekerd zijn

(1) *Gids*, N°. 4, 1847: DINGELSTEDT te Scheveningen.

tegen de tweejarige orakels, waarvan ik zoo even sprak. Zo lang — en dit dien ik er haastig bij te voegen — de veelsoortige reclames in de oppositie-dagbladen, hetzij middellijk, hetzij onmiddellijk, zooveel invloed blijven uitoefenen, ook op den kring van het militair beheer.

Wij hebben toch in eene reeks van weinige jaren verschillende stelsels bij ons zien beproeven. De meesten waren genomen op grond der theoriën, welke elders, door de uitspraken van bevoegde beoordeelaars, als voortreffelijk en overeenkomstig den tijd en de gewijzigde denkwijze waren verkondigd, en die werkelijk groote belangstelling deden kennen, ook voor den voortgang in het militaire wezen. De menigte van daartegen ingekomen reclames, zelfs vóór dat men eenig resultaat kon verkrijgen, hebben welligt eenen grooten invloed gehad op deze proefnemingen. Had het Ministerie van Oorlog nu moeten volharden op den ingeslagen weg? Ik laat het aan u over, om hierop te antwoorden, doch waarschuw u, te denken aan de consequentie van uw oordeel. Aan den eenen kant toch wilt gij vasthoudenheid aan oude begrippen en verjaarde gewoonten; aan de andere zijde voortgang, en dat men op de hoogte blijve met de nieuwere begrippen, of zelfstandigheid en volharding in eenmaal aangenomen beginselen, en bovendien onderworpenheid aan de uitspraken der publieke meening die door de dagbladen wordt vertegenwoordigd.

Dat is bezwaarlijk, ja zeer bezwaarlijk, waarde vriend! In een klein land, als het onze, zal men zich moeilijk aan een vast stelsel kunnen binden, of het moest dat zijn, 't welk men door oude gewoonten het dragelijkst had gevonden; doch dan is het weder te vreezen dat de zoogenaamde publieke opinie voor een tijdlang partij gaat trekken in het belang van den voortgang welken zij elders waarneemt. Trouwens, indien het bestaan van het Nederlandsche leger elke twee jaren — zooals tot nu toe heeft plaats gehad — van het *rotum* der Tweede Kamer onzer Staten-Generaal moet afhangen, dan beleven we nog den tijd, dat het geheele defensie-wezen op de staten van uitgaaf der schatkist, voor *memorie*, of met een klein krom teeken wordt aangeduid. Alle Nederlandsche stelsels zullen dan goed, onbesproken en onaangevochten zijn, en wij zullen ons ten laatste kunnen of moeten gewennen aan een Pruisisch, Belgisch of Fransch systema, ons door de kracht der bajonetten opgedrongen.

Trouwens, in alle constitutionnele staten, ziet men nu en dan dezelfde verschijnselen, met dit onderscheid echter, dat men in de groote rijken meer speelruimte heeft, om de eene

of andere proef krachtiger door te zetten, vollediger te onderzoeken.

Dit is mij bijzonder opgevallen, bij het lezen van de verslagen der beraadslagingen in de kamer der fransche pairs, van den 7^{den}, 29sten en 30sten Maart, waarbij een ontwerp van wet, die eene uitbreiding van het bevorderingsstelsel bij keuze ten doel had, aan het oordeel der pairs werd onderworpen.

Volgens de wet op het avancement bij het fransche leger, reeds in 1818 door den maarschalk GOUVION-SAINT-CYR voorgesteld, en door hem, in vereeniging met al de oude celebriteiten van het keizerrijk, met groot talent verdedigd, was aan het gouvernement de magt verleend, om $\frac{1}{3}$ bij keuze en $\frac{2}{3}$ volgens ancienniteit te bevorderen. De ultra-koningsgezinden van dien tijd wilden de magt van het bewind meer uitgebreid hebben.

Dezelfde wet is door het tegenwoordig bewind bij de wet op de organisatie van het leger van 1832, bekrachtigd, doch door eene andere wet, welke in 1838 aangenomen werd, eenigzins gewijzigd in het voordeel van het stelsel der keuze.

De oppositie heeft intusschen meermalen gesignaleerd, dat het gouvernement hare magt dikwerf te buiten ging, ten nadeele van de ancienniteit. Dit schijnt het bewind aanleiding gegeven te hebben, om zijne inzichten op dit punt legaal te dekken, door een voorstel van wet, dat in een artikel woordelijk luidt:

« Les lieutenants qui seront nommés adjudant-majors, trésoriers, officiers d'habillement ou officiers instructeurs, seront promus au grade de capitaine au choix en dehors des tours d'avancements déterminés, en exécution de l'article 12 de la loi du 14 Avril 1832. »

Het schijnt dat door deze wet het stelsel der keuze zoozeer zoude kunnen uitgebreid worden, dat een van de bestrijders der wet, de generaal DE SCHAUBURG, meende ze eenigzins te kunnen beteugelen, door een amendement, 't welk als volgt luidt:

« L'article 12 de la loi du 14 Avril 1814 est abrogé (artikel waarbij $\frac{1}{3}$ aan de keuze en $\frac{2}{3}$ aan de ancienniteit wordt toegekend). Dans les régiments d'infanterie, les trois cinquièmes et dans les régiments de cavalerie la moitié des nominations au grade de capitaine, resteront dévolus à l'anciennité »

Drie lange zittingen heeft men met het beraadslagen over dit ontwerp van wet besteed. Het werd bestreden door den Prins VAN DE MOSKOWA, den generaal SCHAUBURG, en is hevig gehegeld door den marquis DE BOISSY, doch

met talent verdedigd door den Minister van Oorlog, de generaals DE PRÉVAL, DE FABVIERS, DE FÉSENYAL, welke laatste, als rapporteur der commissie van onderzoek, verklaarde, dat de committé's der verschillende wapens over dit ontwerp van wet geraadpleegd zijnde, daaraan hare goedkeuring hadden gehecht.

Vóór dat men nu tot de stemming overging, nam de maarschalk SOULT, het woord, onder eene indrukwekkende stilte, dewijl men begreep, dat deze grijze held de belangen van het leger en het tegenwoordig standpunt der omstandigheden het best zou kunnen beoordeelen, en dat zijn gevoelen hier alles zoude afdoen. Na in korte bewoordingen het doel en de strekking van het ontwerp van wet te hebben toegelicht, eindigde hij met de hier woordelijk volgende verklaring:

« Je l'approuve hautement et je déclare que le besoin du service fait un devoir aux deux chambres de voter cette loi. »

Dien ten gevolge werd het amendement van den generaal DE SCHAUBURG verworpen, en het voorstel der regering met 103 tegen 22 stemmen aangenomen.

Op het oogenblik dat ik u schrijf, wordt in de andere kamer, die der gedeputeerden, over dezelfde wet beraadslaagd, en ook daar vindt zij, bij vele vertegenwoordigers van het leger, eene krachtige ondersteuning, hoewel ze door de oppositie, met niet minder kracht van redenering, hevig bestreden wordt. Omtrent het amendement door den bekenden kolonel PAIXHANS, die onder de verdedigers van het stelsel der keuze geteld wordt, en waarbij hij voorstelt om in de wet op te nemen, dat twee vijfde der subalterne officieren van alle wapens bij keuze tot kapitein zou kunnen bevorderd worden, is op dit oogenblik niets beslist. Een en ander echter doet vooronderstellen, dat het Julij-bewind, na de wet van 1832 en die van 1838, het stelsel der keuze proefondervindelijk als goed en doelmatig heeft leeren kennen, en thans aan gezegde wet die uitbreiding wil geven, dat de adjudanten-majoor, de officieren-instructeurs, de kwartiermeesters en officieren van kleeding (1), boven het bij de hierboven bedoelde wetten, bepaalde getal van $\frac{1}{3}$, allen zonder onderscheid bij keuze kunnen bevorderd worden.

Het schijnt — iets dat overigens genoeg beweerd is — dat dit stelsel in een groot rijk met minder moeilijkheden gepaard gaat, dan in de kleinere staten; doch het laatste geeft mij dan ook te meer grond tot de bewering, dat het daarom

ook hoogst moeilijk is, in die kleine staten, om eenig stelsel aan te nemen, en dat het niet billijk is, op stelselloosheid te vallen, als de steeds weifelende publieke opinie, in den eigenlijken zin, geen stelsel wil. Immers het streng vasthouden aan het stelsel der ancienniteit, heeft blootgestaan en zou weder aan hevige aanvallen blootstaan, zoodra men zag dat het als onveranderlijk vast bepaald bleef.

Wat mij betreft, ik vind het billijk, dat voor 't minst aan de adjudanten der bataillons infanterie, die soms jaren lang de bronnen zijn, waaruit de geoefendheid en de reputatie van de bataillons voortvloeijen, zoowel bij de opkweeking der kaders, als van de volkswapenig, eenige kans wordt gegeven voor snellere bevordering, of dat zij in eene ruimere mate deelen in andere belooningen, die hunnen ijver ondersteunen. Het zijn toch, in de meeste gevallen, de verdienstelijkste officieren, die met der daad en door de praktijk, toonen, dat zij in al de geheimen van het metier zijn ingewijd en doorgaans uitmuntende kompagnie-chefs worden. Als men weet — en wie weet dat niet — dat de geoefendheid en het onderhouden van eene goede krijgstucht hoofdzakelijk afhangen van het gehalte der kaders, wie zal dan betwijfelen de verdienste en het recht op belooning dergene die geroepen zijn om de kaders op te kweken en derzelver kennis en tact te onderhouden. Ook de adjudanten der kavallerie, hebben — mijns inziens — in dat opzigt, evenzeer recht op gunstbetoon als billijke erkenning hunner diensten. Let echter wel, dat ik spreek van die adjudanten welke werkelijk dienen, en niet van die, welke jaren lang op het bureau van den chef, het schrijfwerk verrigten. Wanneer ik niet vreesde, mijne bevoegdheid als militair publicist te buiten te gaan, of de bescheidenheid dier officieren te kwetsen, dan zou ik u een aantal dier adjudanten en gewezen adjudanten kunnen opnoemen, die sieraden zijn onder het korps officieren, en die ook in de hogere rangen konden schitteren. Trouwens, velen zijn u even goed bekend als aan mij.

De proef die men bij ons genomen heeft, namelijk, om de 40 dienstjaren en den 56 of 60jarigen ouderdom als de grenzen voor het actieve dienstleven, aan te nemen, wordt in Frankrijk en België steeds gevolgd, hoewel men er, zooals mij billijk voorkomt, enkele uitzonderingen op toelaat. Ook dat stelsel, hoewel het in vreedstijd eene noodzakelijkheid is, wil men eenige emulatie behouden onder de lagere officiersrang, zal bij ons niet kunnen volhouden, omdat de reclames omtrent het pensionneren van officieren, zoo genaamd in de kracht van hun leven, het bestuur steeds, middellijk of onmiddellijk, bemoeijelijken.

(1) Men lette hier wel dat de kwartiermeesters eigenlijke officier-betaalmeesters, en de officieren van kleeding niet tot het administratiekorps behoren.

Eenig stelsel van verdediging aan te kleven, is niet minder bezwarend, omdat er ook hier — hoewel het land klein, en zijne topographische gesteldheid duidelijk genoeg aanwijst, welken weg men daartoe moet inslaan — altijd velen zullen gevonden worden, die daaromtrent andere denkbeelden koesteren. Die denkbeelden worden door den druk bekend gemaakt, vinden aanhangers, en oefenen invloed uit op het *votum* der kamers. Kan het nu bevreedmen, dat het bestuur zich eenigzins daarnaar regelt, of door de publieke meening, of door de kamers, afgedrongen wordt van den weg dien het goed en doelmatig achtte?

Men verwacht meer vastheid van beginselen, wanneer, de verschillende belangen aan het toezigt van *committé's*, even als in Frankrijk, zouden zijn opgedragen. Het is mogelijk; doch, mijns inziens, zou men dwalen, met te verwachten dat de *reclames* zouden ophouden. Ik behoef u slechts te herinneren aan het ontwerp en de uitvoering der Parijsche versterkingen, aan de discussiën en hevige berisping van de wet op de organisatie van het fransche leger, op die betrekkelijk het *avancement*, nu nog in beraadslaging bij de kamer der gedeputeerden. En toch zijn de *committé's* over dat alles gehoord, en hebben zij daaraan hare goedkenning gehecht!

Hoe men de zaak ook overziet, aan het verwijt van stelselloosheid zal geen minister bij ons te lande ontsnappen, ook dan niet, wanneer hij werkelijk het een of ander stelsel volgt, omdat de opinie en de invloed der kamers hem steeds zullen belemmeren om datgene te doen wat zijne overtuiging hem zegt: Dit is een natuurlijk gevolg van den grondwettigen regeringsvorm, van de veelhoofdigheid van bestuur.

De *committé's*, waarvan men zooveel heil verwacht, zullen niet veel vrijer in hare werking zijn, dewijl zij door de inwerking van het bestuur, door die der kamers, en daarboven door de insinuatien en de kritiek der dagbladen, op alle wijzen zouden belemmerd worden. 's Lands beperktheid zou de vrije opinie der leden evenzeer belemmeren. En aangezien aan de militairen *de fait* bij ons geen deel gegeven wordt in de bemoeijng van de algemeene zaken van bestuur, zou hij, die b. v. zich door eene te vrije beoordeeling liet besturen, blootstaan van uit de actieve dienst ontslagen te worden, om dan welligt — hoewel ruim beedeeld met kennis en talenten — uithoofde van het karig pensioen — op een klein, goedkoop dorp, de keuze te verwenschen die hem in een *committé* riep.

Zoolang er geen wet bestaat, zoowel verbindend voor het Bestuur als voor de Staten-Generaal, die als eene grondwet

moet gelden, zal ook geen stabiliteit, geen stelselmatigheid mogelijk wezen. Met eene goede militaire wetgeving, met vaste en onveranderlijke wetten, op de organisatie van het leger, op het *avancement*, op de pensioenen, alles gegrond op een vast stelsel van defensie, zou men de *reclames* en de kritiek kunnen trotseren; en dit zou, mijns inziens, alleen in staat wezen, om aan den minister van oorlog — die zich strikt hield binnen de grenzen, door zoodanige regeling aangewezen — die rust en kalmte te geven, die zoo hoog noodig zijn voor de groote verantwoordelijkheid op hem rustende. Maar ook het leger zelf, zou daaruit het groote voordeel deelachtig worden, van deszelfs bestaan verzekerd te zien. De *mutatiën*, waaraan de Staten-Generaal, waaraan zelfs de troon onderworpen is, zouden geen invloed kunnen uitoefenen op dusdanige stabiliteit. De moed en emulatie zouden herleven, de wet, en niets dan de wet zou aanwijzen, wat men verwachten kan, wat men te vreezen heeft. Ieder zou zijn standpunt kennen, en kunnen berekenen welk hooger standpunt hij bereiken kan, wanneer hij slechts deed wat de onveranderlijke wet voorschreef. De minister zou zich eveneens krachtig ondersteund vinden. *Courant-artikels*, brochuren zouden afstuiten; de kritiek, persoonlijke aanmatigingen, kuiperijen zouden verdrongen worden door de wet. Het is waar, het prerogatief der kroon, zooals dat door onze tegenwoordige grondwet wordt erkend, zou er welligt eenigzins door beperkt worden; maar de kroon zou, aan den anderen kant, dunkt mij, veel winnen, door de zekerheid, dat hare inzichten nopens de defensie van den staat, onbelemmerd konden uitgevoerd worden.

Kwam het er eenmaal toe, om het defensiewezen van den staat op eenen dusdanigen wettelijken en onveranderlijken voet te brengen, dan zouden, mijns inziens, de *committé's*, of een tijdelijke raad van defensie, uit alle wapens zamengesteld, veel nut kunnen doen, met de regering voor te lichten, terwijl de volksvertegenwoordiging daarin een' waarborg zou zien voor de degelijkheid der wetten, welke aan hare bekrachtiging wierden onderworpen.

Wilt gij eene gevolgtrekking uit de voorgaande redenering opmaken, dan geloof ik dat zij dáárop zou neerkomen, dat, hoe kleiner de staat is, ook des te grooter de wettelijke waarborgen tegen individuele inzichten en individuelen invloed tegen willekeur moeten zijn; want ook het geringste dat slechts naar willekeur zweemt, al heeft zulks plaats in het belang van den staat, loopt snel het geheele land door, doch evenwel langzaam genoeg, om door legio *commentatiën* verdraaid, verwrongen, van aard en aanzien veranderd,

schadelijk te werken voor de zoo noodige consideratie van het bestuur, en om de gemoederen te ontrusten.

Deze en gene vaste regeling der militaire zaken, eenmaal door het volk, bij monde zijner vertegenwoordigers, aangenomen en door het hoofd van den staat bekrachtigd, zou de bevoegdheid der vertegenwoordiging, om zich in de bijzonderheden der militaire huishouding te mengen, afbakenen. De aanmerkingen der sectiën op de aangeboden begrooting, hebben doen zien, dat eene dusdanige afbakening niet overbodig kan geacht worden.

Ik heb u slechts in losse trekken mijne denkwijze willen zeggen over uwe aanmerkingen, doch ik gevoel mij sterk genoeg, om u op eene meer logische wijze te overtuigen, dat eene aandachtige beschouwing der geschiedenis van ons leger, in de laatste zeven jaren, geene andere gevolgtrekking kan opleveren. De verschillende genomen proeven, moeten het verstand hebben opgehelderd; zelfs al heeft men van geen dezer proeven eenig resultaat afgewacht, om te zien wat men zou kunnen verkrijgen bij volharding. Vele zaken, uit waarachtige belangstelling begonnen, heeft men laten varen, of zachtjes laten insluimeren, welligt met de overtuiging, dat zij vruchten zouden afgeworpen hebben. Doch ik geloof niet dat men daarom nog regt heeft, om het bestuur van stelselloosheid te beschuldigen; omdat men niet vergeten moet den invloed der openbare kritiek en den invloed welken zij van hare zijde op de Kamers der Staten-Generaal uitgeoefend heeft.

Alles te zamen vattende, vermeen ik te kunnen zeggen, dat men geleerd, veel geleerd heeft; maar dat men zich voornamelijk heeft kunnen overtuigen, dat er eene onveranderlijke wettelijke sanctie noodig is, om de steeds aangroeiende tegenwerking te breidelen, ten einde, met de Wet in de hand, ieder op zijn standpunt te houden en naar zijne bevoegdheid te verwijzen, de klagers terug te zenden, de mokkers het stilzwijgen op te leggen, en de pruttelars in hunnen eigenaardigen werkkring (de gezellige conversatie geestig gaande te houden) te verplaatsen. Ook de ministeriële audientiën zouden minder bezocht, minder vervelend voor den minister en zelfs voor den verzoeker worden, en Zijne Majesteit zou minder rood aangestreeken soppige courant-artikels behoeven te lezen, terwijl het leger zich uit die nieuwe bron, met nieuwe en tot een krachtig leven noodige teugen voor verstand en hart, zou kunnen laven.

Ik heb niets meer gehoord van het gerucht, dat vroeger geloopt heeft, nopens de oprigting van een marine-artillerie-

korps. Men zeide in der tijd, dat Z. Exc. de Minister van Marine van dit ontwerp had afgezien, op grond der tegenwerking, die men bij het korps-officiëren der marine te gemoet zag. Ik voor mij, kan mij moeilijk voorstellen, dat dit de ware beweegreden zij, waarom een ontwerp dat veel goeds zoude kunnen stichten, ter zijde gelegd is.

Immers, een dusdanig *esprit de corps* zou op te ver gedreven eigenliefde steunen, en alzoo misplaatst wezen. Bekend toch is het, en dit is vooral voor de oude marine-officiëren geen geheim gebleven, dat hun artillerie-wezen alles te wenschen liet. Vele erkennen dan ook de moeijelijkheid, om van den braven matroos een goed artillerist te maken. De moeite die men heeft, om de bemanning der in dienst zijnde schepen voltallig te houden, is algemeen bekend; zij is dikwerf van dien aard, dat men met de uitrusting van schepen moet wachten, tot dat de uitgevarenen weder in onze zeegaten zijn binnengevallen. Een goed geoefend en voltallig gehouden marine-artillerie-korps zou, mijns insziens, het dubbel nut aanbieden, van: 1°. naar eisch te voorzien in de bediening van het scheepsgeschut, en 2°. daardoor de mogelijkheid aanbieden om de bemanning der schepen met eigenlijke matrozen te verminderen.

De artilleristen van professie, goed geoefend in allerlei soort van werk, in het tillen, heffen en verplaatsen van lasten, doorgaans sterk van ligchaamsgestel, en daardoor vlug in alle gymnastische oefeningen, zouden door de voortdurende aanraking met de schepelingen, zeer spoedig ook voor de scheepsbediening bruikbaar wezen. Alles zou slechts afhangen van de organisatie van een dergelijk korps, en van de voordeelen en onderscheiding er aan toegekend, om de stoutste verwachting die er van gekoesterd kan worden, nog te overtreffen.

Uit de aanmerkingen in de sectiën der Tweede Kamer onzer Staten-Generaal gedaan, hebt gij kunnen opmerken, dat er weder sterk is aangedrongen op eene uitbreiding onzer zeemagt, zelfs ten koste van de landmagt. Ik zal niet stilstaan bij de hier weder blijkbare zucht tot afbreking, waardoor even groote belangen, als die welke men bevorderen wil, zouden komen te lijden; maar alleen in het voorbijgaan aanmerken, dat ik in de oprigting van een artillerie-marine-korps, eene groote schrede zou zien ter bevordering der belangen onzer zeemagt en in die der landsdefensie. In het laatste toch zal onze marine krachtig moeten deelen, niet zoozeer door *nautique*, dan wel door artillerie-krachten; en aangezien de kracht der artillerie eenig en alleen in groote geoefendheid bestaat, in alles wat het vak betreft, en in trefzekerheid, zoo zullen onze verdienstelijke zee-officiëren voorze-

ker wel toestemmen, dat een bedreven korps marine-artillerie in het laatstbedoeld geval, niet alleen nuttig en doelmatig, maar zelfs onontbeerlijk zoude wezen.

Immers, wanneer de zeemagt geroepen wordt om mede te werken tot de verdediging van den vaderlandschen bodem, zou zij om al de beschikbare kleine oorlogsvaartuigen te bemannen, tot buitengewone maatregelen ter recruterij van schepelingen de toevlugt moeten nemen. De koopvaardijvloot, de vaderlandsliefde der varensgezellen, zouden in dien nood, even als in 1830, voorzeker in ruime mate voorzien; doch zou die aanvulling bruikbaar zijn voor de bediening van de wapening der oorlogsbodems, iets dat toch een eerst vereischte zou wezen? Zou zij, in korten tijd, zonder gelegenheid om zich te oefenen in het schieten en werpen, in het vervaardigen van oorlogsmunitie, in het opwerpen en bedienen van landbatterijen (iets dat op onze stroomen en rivieren dikwerf noodig kan zijn, zelfs tot dekking der bodems) en in zoovele andere artillerie-werkzaamheden, bekwaam te maken wezen?

De officieren der zeemagt zijn even bevoegde regters om te beslissen, welk voordeel eenige geoefende artilleristen, op de oorlogsvaartuigen in onze Oostindische bezittingen, zouden verschaffen. Naar 't mij voorkomt, is dat voordeel onbetwistbaar.

Zouden nu de korpsgeest en de eigenliefde der zee-officieren zoo tezamen spannen, dat zij eene onbetwistbare verbetering wilden weren, welligt op de bedenking, dat zij een deel van den ip 't vervolg te behalen roem zouden moeten afstaan aan de officieren en manschappen, aan wier beleid het gebruik der wapening was toevertrouwd. Dusdanige deeling zou toch hersenschimmig wezen, dewijl de marine-artillerie een onafscheidelijk deel der zeemagt zou uitmaken, en de gecombineerde expeditiën der land- en zeemagt, dan nog minder dan nu, de ondersteuning der landmagt zouden behoeven.

Welligt zult gij vragen, of men bij de oprigting van zoodanig korps, indien het eene aanzienlijke sterkte verkreeg, officieren, onder-officieren en manschappen genoeg zoude vinden, om het voltallig te houden.

Hierop wil ik al dadelijk antwoorden, dat, als het ernst ware, om de zeemagt te verheffen uit haren, zoo men zegt, kwijnenden en zwakken toestand; wanneer de aandacht daarop meer getrokken werd, wanneer voor haar een tijdperk van vroegeren luister geopend werd, wanneer de grondslagen van het op te rigten korps eene innige verbroedering tusschen de beide wetenschappelijke wapens bevorderden, wanneer onze zeemagt zich weder op alle wereldzeeën vertoonde, en haren alouden roem handhaafde; wanneer, eindelijk, er eenig ver-

band tusschen dat korps en de land-artillerie bleef bestaan, in dier voege, dat de officieren en onder-officieren wederom met hunnen rang en ancienniteit bij het laatstgenoemde konden invallen, hetzij bij het aangaan van huwelijken of bij het klimmen der jaren — dan acht ik het ontwijfelbaar, dat men altijd ruim zou kunnen voorzien in de behoefte tot aanvulling van een zoodanig korps. De wetenschappelijke opleiding der marine- en artillerie-officieren, legt reeds als van zelve de grondslagen eener wenschelijke tezamenwerking; terwijl vele jonge officieren hij laatstbedoeld wapen, bij eenig uitzigt op bevordering, en bij eene actieve en leerrijke dienst, de voorkeur zouden geven aan de scheepdienst, boven de zekerheid van 22 en meer jaren, in dezelfde betrekking te slijten, in eenige weinige garnizoensplaatsen, somtijds slechts in één garnizoen.

Ik ga hier met stilzwijgen de voordeelen voorbij, welke de kustverdediging uit eene dusdanige innovatie zoude trekken.

Uw idee nopens de zoogenaamde zevenkinderen-wet, vind ik niet onaardig. Het is waar, de aard der opvoeding, welke het land verplicht zou zijn te geven aan hen, welke thans nog gerechtigd zijn, om de voordeelen der vroegere wetgeving, op dat punt, in te roepen, is niet bepaald; en mijns inziens, zou men het bestuur het regt niet kunnen betwisten, om die ongenoodigde gasten voor krijgsgebruik op te leiden, mits men hun slechts toestand, om, na voleindiging van hun 18de jaar, eene keuze te doen. Van de inrigting en de leiding van dat onderwijs zou het alsdan afhangen, of het leger er voordeelen uit zoude trekken. Vele ouders, die nu met zooveel klem hunne regten inroepen, zouden bij eene dusdanige inrigting der opvoeding terugtreden, en de Staat en de schatkist zouden bevrijd worden van eenen drukkenden last.

Maar zou dusdanig onderwerp niet te vereenigen wezen met eene inrigting voor de opkweeking der soldaten-kinderen, en alzoo met de formatie van een zoogenaamd pupillen-korps?

De *Spectator* heeft in zijne vroegere jaargangen meermalen de voordeelen trachten te betoogen, die, zijns inziens, zouden voortvloeijen uit de vereeniging van de soldaten-kinderen onder één beheer, zoowel voor het leger in het moederland, als voor dat in de overzeesche bezittingen. Het is waar, de weldadige strekking van het besluit, 't welk de opnemijng en opkweeking van een zeker getal soldaten-kinderen per regiment voorschreef, zou voor de kaders gedeeltelijk verloren gaan; maar de Staat zou er, dunkt mij, door winnen; en dan verliezen alle andere beweegredenen veel van hare kracht. Eene dusdanige inrigting zou, ongetwijfeld

kostbaarder zijn, maar wanneer men vermeent, op goede krijgsgedragingen, opofferingen te mogen doen, om het doode defensiewezen voor de toekomst voor te bereiden, en in goeden weerbaren staat te brengen, dan zal men langs denzelfden weg, welligt op gronden van nog grooter gewigt, iets mogen opofferen aan de zorg, om in de toekomst, vooral voor onverwachte gevallen, eene bron te hebben, waaruit men de kaders van de levende weermagt kan aanvullen. Voor zulke gevallen zou men dan ook de moeilijkheid moeten voorzien, dat die jeugdige kweekelingen eenmaal geroepen konden worden, om in de kaders der schutterijen, der vrijwillige jagerkorpsen, enz., te treden, waartoe eene speciale opleiding en voorbereiding welligt noodzakelijk kan zijn.

Bij het uit den grond oprijzen van zoo menig fortificatiewerk, is mij dikwerf de vraag voor den geest gerezen: Wie zal het verdedigen? Zal het staande leger daartoe geroepen worden? — Als men zijne organisatie en sterkte slechts oppervlakkig overziet, dan zal men al zeer spoedig ontwaren, welk antwoord men op die vraag zou moeten geven. Zal die taak aan de burgerwapening worden opgedragen? of gaat men van het beginsel uit, dat de grondwet genoegzame speelruimte laat, om, zoowel voor de uitbreiding van de staande magt, als voor eene talrijke burgerwapening te kunnen zorgen? Maar ook in die gevallen blijft de behoefte altijd even groot aan goed geoefende kaders, en deze kunnen niet door de grondwet, noch door exceptionele wetten, door eenen tooverslag worden daargesteld. De kaders der infanterie zijn op den tegenwoordigen voet van vrede op het minimum gebragt; een minimum, dat, bij het uitbreken van eenen oorlog en bij het opkomen van eenige ligtingen, volgens het gevoelen van het meerendeel der officieren, geheel te kort schiet om zoovele jonge soldaten in te sluiten. Wilde men op zulke oogenblikken de bataillons nog van de beste sujetten ontrieven, om er korporaals, en van de korporaals, om er onder-officieren van te maken, ten einde plotseling in de behoefte eener uitbreiding der kaders, of in de behoefte eener volkswapening te voorzien, dan zou men — dunkt mij — de bataillons ontzenuwen, en daarenboven weinig bruikbare kaders erlangen, juist dáár waar men uitmuntende moest bezitten. Welke hulpmiddelen men in dergelijke gevallen in een goed sterk korps jonge soldaten zoude vinden, die als soldaat opgevoed en eene opleiding tot korporaal en onder-officier ontvangen hadden, zal wel geen breedvoerig betoog behoeven.

Ook deze denkbeelden heb ik slechts vlugtig aangestipt, dewijl de vorm mijner brieven niet dan eene vlugtige aan-

teekening nopens dergelijke onderwerpen gedooft. Intusschen houde ik het er voor, dat Z. Exc. de Minister eenen durzamen en onbetwistbaren roem zoude inoogten, wanneer eene inrigting, als waarvan hier sprake was, onder Zijn bestuur daargesteld werd. Eene grondige studie van het *Krumper-systhema*, na 1808 door de generaals VON DER BOYEN en VON SCHARNHORST bij het Pruisische leger ingevoerd, doet zien, dat ons leger bijna in denzelfden toestand verkeert als destijds het Pruisische. Stelt men de Tweede Kamer en de noodzakelijkheid om bezuinigingen in te voeren, in de plaats van NAPOLEON tegenover het Pruisische kabinet, en men zal de parallel duidelijk genoeg gemotiveerd vinden.

Gij zult voorzeker met veel genoegen uit de fransche militaire tijdschriften gelezen hebben, dat JOACHIM AMBERT, thans kommandant van het 1ste regiment karabiniers, eene vleijende uitnoodiging van zijn gouvernement heeft ontvangen, namelijk, om op te stellen: *Biographische notitiën over de beroemdste krijgshelden*, met het doel om dat werk te doen gebruiken bij het onderwijs der regiments-scholen. Dit is eene opentlijke erkenning van het buitengewoon schrijverstalent des veelbegeaafden mans, en een groot bewijs van het vertrouwen dat men thans in hem stelt, nadat hij overtuigd is geworden, dat hij niet den regten weg bewandelde, toen hij hoofdredacteur van het tijdschrift *La Sentinelle* was. Hij is ook een van de voornaamste redacteurs van *Le Moniteur de l'Armée*, in welke betrekking hij het gouvernement bijzondere diensten bewezen heeft, door de kennis, die hij, in zijne vroegere betrekking, verkregen had van de wenschen en het verlangen van het leger, even als van de gebreken welke daarbij bestonden. Het is te voorzien dat hij zich van de hem opgedragen taak, meesterlijk zal kwijten.

Ik kon mij het genoegen niet ontzeggen, u dit kort bericht mede te deelen, nopens eenen man, waarvoor wij, en velen met ons zooveel hoogachting hebben leeren koesteren, en die ons bloed dikwerf heeft doen tintelen van gloed, bij het lezen zijner geschriften van vroegere dagen.

In de *Allgemeine Militär-Zeitung* van den 15^{den} April, eerst zeer laat door mij ontvangen, vond ik gewag gemaakt van de fransche vertaling der brochure van den kapitein KNOOP, in ons fransch militair tijdschrift, *Le Militaire*, opgenomen. Na de strekking van het werkje beknoptelijk te hebben aangetoond, eindigt de redactie haar bericht met de navolgende woorden:

„Die in der Entgegnung des niederländischen Hauptmans Knoop herrschende gereizte Stimmung ist hinreichend aus dem Ton des ganzen Siborne'schen Werks und aus einige Stellen zu erklären, wodurch das gerechte Nationalgefühl und zunächst die Ehre der niederländischen Armee empfindlich gekränkt werden mussten.“

Thans zal de zeer goede Duitsche vertaling dezer brochure, door den heer WEIFFENBACH, leeraar voor de Hoogduitsche Taal- en Letterkunde aan de Koninklijke Militaire Akademie te Breda, bewerkt, en door onze uitgevers, de heeren BROESE & COMP., onlangs uitgegeven, ook reeds in Duitschland bekend wezen. Hoe goed de fransche vertaling, welke door den 2^{den} luit. BOOMS, aan dezelfde inrigting gedetacheerd, voor den *Militaire* bearbeid, moge zijn, men kan het er echter voor houden, dat de Hoogduitsche vertaling gereederen ingang bij het Duitsche publiek zal vinden. Het zal u voorzeker genoeg doen te vernemen, dat de kapitein KNOOP, ook bij den vreemden, de zoowel verdiende hulde inoogst voor zijnen arbeid, die eveneens verrigt is in het belang der Duitsche bondgenooten, in den grooten strijd voor de onafhankelijkheid der staten van ons werelddeel.

De levendige weerspraak, welke het werk van den Engelschen kapitein SIBORNE ook in Duitschland ontmoet heeft, zal eindelijk ook in Frankrijk weerklink vinden. Eene vertaling van het werk van den majoor LÖBEN SELS, over den veldtogt van 1815, in de fransche taal, reeds aangekondigd door de uitgevers DOORMAN te 's Hage, zal ook dáár, gepaard met de vertaling der brochure van den kapitein KNOOP, in den *Spectateur Militaire* voor de maanden Mei en Junij reeds overgenomen, de aandacht op SIBORNE trekken, omdat ik vooronderstel dat de majoor VAN LÖBEN SELS in de voorrede zijner vertaling, de redenen die hem tot dien arbeid hebben gebragt, zal ontwikkelen.

Wanneer men nu bedenkt dat een onvoorzigtig gezegde van den Hertog VAN WELLINGTON, voor eenige jaren, reeds een zeer degelijk werk van den Pruisischen generaal GROLMAN, als tegenspraak uitlokte, dan mag men vertrouwen, dat de Engelsche auteurs wat voorzigtiger zullen worden in de behandeling der krijgsgebeurtenissen, waaraan zij met andere troepen van het vaste land hebben deelgenomen. Men mogt te gereeder van hen een billijker oordeel verwachten, aangezien de Engelschen, over het algemeen, de persoonlijke verdiensten, vooral den moed, de deugd en rechtschapenheid in hunne vijanden weten te waarderen. Een bewijs daarvan gaf onlangs het Engelsch dagblad de *Times*, bij gelegenheid van het afsterven des Franschen artillerie-generaals DROUOT. Niet wetende of u dat artikel onder de oogen gekomen is,

maak ik er mij een genoeg van, u eenige der voornaamste zinsneden mede te deelen, al ware het slechts om u, in het voorbijgaan, nogmaals te herinneren aan het aanzienlijk aandeel, 't welk de artillerie verkregen heeft aan de groote overwinningen van het keizerrijk. Misschien roepen zij ook in uw geheugen het aandeel terug, dat onze artillerie toekomt in het uitwischen van de vlek, welke geworpen was op ons leger in 1830, door den korten veldtogt van 1831, en door de verdediging van de Antwerpsche citadel, waaruit gemakkelijk af te leiden zal zijn — zelfs zonder de uitspraken van NAPOLEON op St.-Helena, tot staving in te roepen — welke rol de artillerie in de toekomstige oorlogen zal worden opgelegd. Welligt zal het ook voor anderen mijner lezers goed zijn, die nu met u wat al te zuinig denken over de waarde eener goedgeoefende, met geestdrift bezieldde artillerie, en over haren invloed op het moreel eener armee, welke uit jonge soldaten en schutters zou moeten zamengesteld worden. Het voortdurend herhaalde geroep: «artillerie voor!» bij elk gevecht, hoe klein ook, dat in 1830 en 1831 geleverd werd, tuit mij nog in de ooren, bij het vertolken van hetgeen de *Times* over DROUOT zegt, in tegenstelling van hetgeen ik nu somwijlen van sommigen hoor wenschen: «artillerie achter of naar beneden!» «Als de roede van.....» doch waar dwaal ik heen — de *Times* zeide:

«Van tijd tot tijd vernemen wij het verscheiden van eenen beroemden man, wiens leven en daden een even zuiver historisch karakter verworven hebben, als zij die met de namen JOHN TALBOT of AMBROSIO SPINOLA geschitterd hebben. De langdurige vrede, de veranderde staatkunde, de toenemende beschaving — dat alles heeft den laatsten grooten volkenkrijg verre in het voorledene teruggedrongen, en heeft ons, in zekere mate, buiten staat gesteld de karakters van dien tijd, uit het gezichtspunt van onze dagen te beoordeelen. De jongeren onder ons kunnen zich bijna niet onttrekken aan het idee, dat het geslacht van dien roemruchtigen oorlogstijd, geheel en sedert lang verdwenen is. Immers, hoevelen van die geweldige mannen, sterven, na het einde van dien grooten strijd, eenen burgerlijken dood, en trekken, even als in vroegere eeuwen de afgeleefden van dagen in het klooster, zich terug in het privaat leven, dat hun vroeger bestuur en leven, aan de geschiedenis ter vermelding overliet, zoodoende zich vrijwarende van de beoordeeling eener wereld die niet meer de hunne was.»

«Zoo is er weder een eigenaardig karakter de eeuwigheid ingegaan: een karakter, wiens onlevlekte naam eene hulde

verdient, waarop weinige zijner tijdgenooten aanspraak kunnen maken.»

« Graaf DROUOT is voor weinige dagen te Nancy overleden. Hij had zijn drie-en-zeventigste levensjaar bereikt. In zekeren zin kan men van hem zeggen, dat hij NAPOLEON'S regterhand was, omdat NAPOLEON zijne grootste overwinningen door zijne garde en door zijne artillerie behaald heeft, terwijl DROUOT de artillerie zijner garde aanvoerde.»

« Is het niet opmerkenswaardig, en moet 't wel niet eenige verwondering baren, dat NAPOLEON, die de waarde eener overwigtige artillerie zoo grondig kende, zoo lang gearzeld heeft, om dit wapensoort te voegen bij zijne zoo begunstigde eliten-schaar; immers, 't is bekend dat dragonders, jagers, lansiers, genstarmen, fuseliers, in een woord alle troepen-soorten, reeds in de gelederen der garde genaturaliseerd waren, vóór dat — eenige ligte veldstukken uitgenomen — ook de artillerie speciaal daarin werd opgenomen» (1).

« In de eerste gevechten door de fransche republikeinen geleverd, bezaten zij geene rijdende artillerie, doch de voordeelen welke de Pruisen uit dat speciaal wapensoort trokken, vielen zoozeer in het oog, dat de fransche wetgevende vergadering, reeds in 1792, het bevel uitvaardigde, om eene dergelijke artilleriesoort op te rigten.»

« Weldra oogste de fransche rijdende artillerie eenen dergelijken roem in, en steeg van dag tot dag in de achting der overige troepen. Toen nu NAPOLEON uit de consulaire lijfwacht, als eene kern die de vuurproef had doorgestaan, zijne keizerlijke garde organiseerde, ging de compagnie rijdende artillerie (zie noot hieronder) der zoo evengenoemde lijfwacht daarbij over. Zij telde destijds nauwelijks 100 man, doch werd kort daarop tot drie eskadrons, elk van 200 man, gebracht. Eenigen tijd later voegde hij acht compagnieën artillerie te voet, onder het bevel van DROUOT, bij de garde. Ook de rijdende artillerie der garde werd voortdurend versterkt, zoo zelfs, dat in het jaar 1813 het garde-artillerie-korps tot 198 bespannen stukken telde.»

« Dit deel der keizerlijke garde was het, dat zoo dikwerf, onder de aanvoering van DROUOT, het lot van keizerrijken en den val van koninkrijken besliste, en donderend aankondigde. DROUOT was trouwens niet geheel voor NAPOLEON, wat DICKSON voor WELLINGTON was. De laatstgenoeinde bezat welligt oorspronkelijker, uitgebreidere krijgstalenten, maar, wat bekwaamheden en tact in zijnen eigenaardigen sfeer, dapperheid, onverschrokkenheid, onkreukbare regtzin-

nigheid en trouw aangaat, geen der helden, welke NAPOLEON persoonlijk omringde, won het daarin van DROUOT, en slechts weinigen drukten zijn voetspoor.»

« Doch ook andere karaktertrekken onderscheidden hem te midden van den schitterenden keizerlijken staf. DROUOT was zeer godsdienstig, en daarvan maakte hij geen geheim voor het wuften gezelschap waarmede hij verkeerde. Een kleine Bijbel, dien hij op al zijne veldtogten bij zich droeg, was zijne lievelings-lectuur.»

« Gewoonlijk werd hij eerst in de gevaarlijkste en beslissende oogenblikken van den slag, aan de spits der strijders geroepen, en meermalen heeft men hem daar te voet gezien, om het vuur zijner batterijen te besturen; en toch werd hij onder al die gevaren nimmer gewond.»

« Hij, die de krijgsgeschiedenis van dien tijd gelezen heeft — en wie is met haar onbekend — weet ook, hoe dikwerf DROUOT en zijne brave kanonniërs het lot der veldslagen beslisten! Zijne 50 of 60 stukken geschut, die, alsof zij in den gestrekten galop schenen afgevuurd te worden, zoo verrassend en schrikbarend was hunne verschijning, veegden de laatste veerkracht, Russische hardnekkigheid of Oostenrijksche riddelijkheid, weg, en eindigden het bloedbad van den dag.»

« In het bestuur en in de leiding zijner batterijen, werd DROUOT nimmer overtroffen. Eenmaal — het was in 1813 — bij den overgang van de Elbe, riep de keizer driftig uit: « honderd stukken geschut voor, in batterij!» en spoedig bragt DROUOT ze op de verlangde plaats in positie; doch de keizer, ongeduldig dat hij de gewenschte uitwerking niet spoedig genoeg bespeurde, sprong van het paard, om — zijne lievelings-manoeuvre — DROUOT bij de ooren te trekken. De laatste, zijnen meester kennende, liet zulks geduldig toe, doch vorderde zeer laconiek van den keizer dat hij eene betere positie voor het geschut mogt aanwijzen; eene vordering welke de keizer dadelijk bevredigde, en lagchende van de hand wees.»

« Toen eindelijk het noodlot aan de deur van het keizerrijk klopte, ongelukkige gebeurtenissen elkander snel opvolgden, en de creaturen der keizerlijke genade van alle zijden afvielen, toen eedbreuk aan de orde van den dag was, stond DROUOT onwrikbaar aan de zijde van zijnen ouden meester. Met MACDONALD, BERTRAND en FAIN, met CAMBRONNE en CAULAINCOURT was hij op het laatste lever van den keizer te Fontainebleau, en van daar volgde hij den keizer naar Elba, met dezelfde toewijding, waarmede hij hem een jaar vroeger naar Dresden vergezeld had.»

« In de geschiedenis der schitterende namen, welke in het gulden boek van het keizerrijk zijn opgeteekend, zal men lang zoeken naar eenen naam, die meer aanspraak kan maken op het fier gevoel zijner landgenooten en op de hoogachting van Frankrijks vijanden, dan die van den generaal graaf DROUOT.» —

Gij zult voorzeker zeggen, dat mijn artillerieschiedkundige gemoed bij deze mededeeling is overgelopen en zich eenen uitweg

(1) De Engelsche schrijver schijnt de regiments-artillerie, die welde-gelijk bij de consulaire of bij de keizerlijke garde behoorde, niet als artillerie te tellen. Bij de verouderde organisatie van het wapen, werd ook dit deel der garde; speciaal artillerie der garde genoemd, en de achting die N. voor dat wapen, en vooral voor de rijdende artillerie koesterde, bleek daaruit; dat de rijdende artillerie der garde, door hem het 1ste korps van het leger genoemd werd.

gebaand heeft. Ik wil het niet ontkennen, waarde vriend! En waarlijk, in de dagen waarin men de jalousie tusschen de hoofdwapens van ons leger, somwijlen zoo verre ziet drijven, dat de geschiedenis, ja zelfs de onweerspreekbare overtuiging van den laatsten oorlogstijd, op den achtergrond worden geschoven; in eenen tijd, waarin de persoonlijke ondervinding der strijdenooten en die der bestrijders van NAPOLEON en DROUOT, in twijfel worden getrokken, waarin het «*ex-kanonnierschap*» tot een schimpnaam verheven is, — doet het den kanonnier, die niet geheel onbekend is met de geschiedenis van het keizerrijk, en de toedragt der krijgsgesbeurtenissen van later' tijd een weinig van nabij gezien heeft, goed, wanneer hij nu en dan een lauwerblad kan vlechten in den krans van eenen roemrijken kanonnen-generaal, of op den voorgrond kan stellen de onbetwistbare waarde van een wapen, dat men nu zou willen ontzenuwen. Overigens kunt gij niet klagen over mijne partijdigheid.

De schrijver over de *klasse van discipline*, in den *Nieuwen Spectator*, is in N°. 10 van dat tijdschrift teruggekomen op zijn vorig artikel, 't welk in dit tijdschrift eenige aanmerkingen had uitgelokt. Zijn Edele schijnt geraakt te zijn over mijn bescheiden oordeel in mijn' laatstvoorgaanden brief over zijn betoog geuit, maar nog meer over het artikel van E. uit A., in hetzelfde nummer opgenomen (1).

Gij zult mij toestemmen, dat die schrijver drommels kit-teloorig is. Het schijnt ook, dat Zijn Edele heeft verwacht dat zijn oordeel onkwetsbaar zou bevonden zijn, en dat zijne philanthropische ideeën voor geen wederspraak vatbaar waren. Het woord *theorie*, is dan al zeer onbedachtzaam door mij gebezigd, mijne onkunde en die van den heer E., onze weinige ervaring en soldatenkennis moeten dan al zeer duidelijk voor den dag gekomen zijn. En toch zal ik het nogmaals wagen een woordje in het midden te brengen, zij het ook met gevaar van wederom onzacht teruggewezen te worden in den kring mijner bevoegdheid. Evenwel wil ik op nieuw beginnen, met hulde te brengen aan de menschlievende geraaktheid en aan de vaardigheid in het handteren der pen des bedoelden schrijvers, ofschoon ik moet blijven volharden in mijne meening, dat het Zijn Edele aan de praktische dienst- en soldatenkennis schijnt te haperen, noodig om eene dergelijke kwestie grondig te onderzoeken.

Gerugsteund door het oordeel van vele goede oudgediende officieren, waartegen ik mijne ruim 27jarige officiersdienst, de ondervinding die ik in velerlei betrekkingen heb kunnen opzamelen en de vruchten van veel lectuur over hetgeen ROG-

(1) Een zeer kernachtig en geestig vertoog over hetzelfde onderwerp, van een onzer geachtste medewerkers, is onder het afdrukken van dit nummer, en dus een weinig te laat, ontvangen om in dezen jaargang opgenomen te worden. Het zal in N°. 1 van den 16den jaargang verschijnen. De Redactie.

NIAT de metaphysica van het soldatenwezen noemt, gaarne op den achtergrond wil plaatsen, vermeen ik als vast te mogen stellen, dat men op het punt der opkweeking en leiding van den soldaat, wèl gelijken tred moet houden met den geest en met de veranderde denkwijze des tijds, maar ook, dat men zich wèl moet wachten, om theoriën te willen doordrijven, die met de praktische ondervinding strijden, of die wat al te scherp staan tegenover de gezonde begrippen van een goed krijgsbeheer.

Ik haast mij echter er dadelijk op te laten volgen, dat ik het er niet voor gehouden wil hebben, een groot voorstander van stokslagen of geeseling (zooals de schrijver dat noemt) te zijn, of dat ik in zulke lichamelijke kastijdingen het eenig middel zou zien om de krijgstucht te onderhouden. Ik wilde hier slechts doen gevoelen, dat de instelling der strafdivisiën en der klasse van discipline, geenszins in het leven is geroepen door het plezier om stokslagen te kunnen uitdeelen, of naar willekeur te kunnen geeselen; maar dat zij haren oorsprong gevonden heeft in de ontwikkeling der denkbeelden van onzen tijd, namelijk in eenen trapswijzen overgang tot humaner beginselen van strafvordering, ja zelfs in de behoefte, om het eergevoel van de groote massa der soldaten, bij tegenoverstelling eener strenge, in afzondering op te leggen straffen, des te meer te kunnen prikkelen. De ondervinding leerde daarenboven, dat men niet in eens de strengste tucht konde laten varen, en dat, wanneer de theorie ons veel goeds, veel verhevens voorhoudt, omtrent het gevoel van hem, die het eerekleed van den Staat draagt, van zijnen zedelijken en fysieken moed, van zijne liefde en gehechtheid aan het vaderland en verhevene soldatenbeginselen, de praktijk ons echter dagelijks doet ondervinden, dat de opvoeding der menschen, welke gewoonlijk vrijwillig in dienst, en vooral van hen die in de betrekking van plaatsvervanger optreden, nog niet volkomen in harmonie is met die fijnheid en vatbaarheid voor gezindheden, waarop de theorie ons verwijst, en die de meerbedoelde schrijver overal aanwezig beschouwt. Gaarne geef ik toe, dat, bij het gemis der grondslagen, waardoor de mogelijkheid zou geboren worden, om zedelijke hefboomen te kunnen bezigen tot opwekking van die fijnheid van gevoel, welke de schrijver bij de soldaten wil bereiken, er nog andere hulpmiddelen overblijven, om tot het verstand, tot het hart te spreken, en op den korpsgeest, maar vooral op de *eigenliefde* — de eigenlijke motor tot opwekking van edele gezindheden bij den man zonder opvoeding — te werken, en zodoende tot een met dat, uit hoogere beginselen voortvloeiend, gelijk resultaat te geraken. Maar ook dan nog zullen de snaren die men aanroert, zeer verschillende toonen voortbrengen. Onze landaard, het minder prikkelbaar gevoel, de verschillende rigting der oorspronkelijke ideeën en gewoonten, welke onze soldaten uit de onderscheiden gewesten van ons vaderland in

het gemeenschappelijk soldatenleven medebrengen, zijn even zoovele hinderpalen voor de toepassing van een- en hetzelfde rigtsnoer bij hunne behandeling en bij hunne opkweeking. Wat men toch b. v. voor den franschen soldaat, in het algemeen, voor gepast en nuttig houdt, is daarom bij ons nog niet met hetzelfde succes toe te passen; en toch schijnt de schrijver zijne philanthropische denkbeelden en wenken uit de fransche leerschool, uit fransche theoriën geput te hebben, en op franschen leest te willen schoeijen. Intusschen moet het den schrijver bekend zijn, dat ook de Franschen straffkompagnien bezitten, en dat zij — de voorgangers van de soldaten-philantropie — bij hunne vreemde legioenen, in Algerie, straffen hebben voorgeschreven, die de middeleeuwsche pijnbanken, in wreedheid, verre achter zich laten. Ze zijn, wel is waar, alleen voor den vreemden voorbehouden, maar die vreemden dragen toch ook het eerekleed van den staat, en strijden vele malen den doodstrijd voor zijne regten. Wij voor ons kunnen daaruit de gevolgtrekking opmaken, dat de Franschen met al hunne verhevene denkbeelden over ridderlijke soldatendeugden, toch erkennen, dat er exceptiën zijn, waarvoor exceptionele wetten en verordeningen moeten bestaan, waarvoor eene exceptionele behandeling noodzakelijk is; terwijl staatswijsheid hen voorschrijft, om de voordeelen niet van de hand te wijzen die den staat kan trekken, ook van hen die zij onder zulke exceptionele wetten geplaatst hebben.

Zulk een grondslag, doch van oneindig humaner aard, is bij vele legers van Duitschland en ook bij het onze aangenomen: namelijk *afzondering dergenen welke aan eene strengere tucht moeten onderworpen worden*. De Engelschen, philanthropen *par excellence*, hebben het zooverre nog niet gebracht; en in weerwil dat de theorie der philantropie bij hen welligt de grootste hoogte bereikt heeft, heerscht de stok en geeseloede nog in al de gelederen van het leger, en zijn er de afgezonderde strafafdeelingen nog niet bekend.

De grondslagen voor onze klasse van discipline beantwoorden, mijns inziens, vrij goed aan de graduele uitbreiding en ontwikkeling van vrijzinnige beginselen, omdat ook daarin een graduële trap van beproeving tot verbetering wel is in het oog gehouden, en alleen als laatste en geheel exceptionele proef, de stok mag gebruikt worden. En zoo de theorie ons nu al steeds op volmaakte menschen wijst, is de praktijk dáár, om ons voortdurend te doen opmerken, dat de volksofvoeding nog veel zal te doen hebben, vóór dat zij ons in staat zal stellen, ook die exceptionele strenge tucht geheel te laten varen.

Wilde men het betoog des schrijvers alleen gelooven, en, zonder eigene beschouwing, onvoorwaardelijk zijne ideeën als een Evangelie aannemen, dan zou de klasse van discipline de eenige hinderpaal zijn, welke de ontwikkeling van soldatendeugden belette. De schrijver vergeve het mij, dat ik dat gevoel niet kan aankleven, dewijl ik tot nu toe proefonder-

vindelijk bevonden heb, dat de vrees van daarin overgeplaatst te worden, menig ligtzinnig soldaat terughoudt van tot zulk een uiterste te vervallen. Ik ben in de gelegenheid geweest die kwestie van zeer nabij te beschouwen, de proef op eene vrij uitgestrekte schaal te nemen; en theorie en praktijk leerden mij, dat eene klasse van discipline voor alsnog eene noodzakelijkheid is.

Dient nu de schrijver bij een korps, waarbij alle soldaten aan de roepstem der eer gewillig en met geestdrift gehoor geven, ik zal hem van harte geluk wenschen, want de weërگا zal welligt niet in de bekende wereld te vinden zijn. Uit zijn vertoog zou men echter moeten opmaken, dat hij bij troepen dient, wier chef zich door zijne driften tot wederregtigheid en aanmatiging van een niet toegekend gezag laat leiden, die zijne pligten niet kent, of de betrekking en het doel der klasse van discipline niet begrepen heeft.

Voor het eerste geval zou zijn oordeel alle kracht verliezen, want zulk een korps zoude eene exceptie uitmaken. Voor het ander geval, zou de tegenspraak des schrijvers slechts bewijzen, dat zijn chef zich op een standpunt had geplaatst, waarop hij geen regt had, dat hem niet toekwam.

Verkeert daarentegen de schrijver in het denkbeeld, dat hem de gaven en eigenschappen gegeven zijn, om een' geheel omkeer te weeg te brengen op die soort van soldaten, welke men *volens nolens* aan eene bijzonder strenge tucht moet onderwerpen; waarom dan zijn vertoog niet ondertekend, ten einde den chef of Z. Exc. den Minister een talent te doen kennen, dat van onschatbare waarde zou zijn, wanneer hij namelijk, met eene proeve van zijn *savoir faire* belast, werkelijk een goed resultaat leverde.

Is de schrijver nimmer in de gelegenheid geweest, om sujetten uit de klasse van discipline, met verbeterd gedrag te zien terugtreden in de gelederen der gewone klasse van soldaten; dan zou ik al wederom zeggen, dat hij bij eenen troep dient, wiens chef zijne roeping, of voor 't minst de ministeriële verordeningen niet begrijpt. De klasse van discipline toch is ingesteld voor hen, die men nog vatbaar acht voor verbetering. Worden er sujetten in geplaatst die voor onverbeterlijk gehouden worden, dan handelt men tegen de bepalingen, welke voorschrijven: dergelijke sujetten met een briefje van ontslag weg te zenden. Het plaatsen in de klasse van discipline van den sujet, op wien het vermoeden van gepleegde onnatuurlijke zonde rust, eene daadzaak waarop de schrijver ten tweedemale terugkomt, moet niet ten laste gelegd worden aan de instelling der klasse van discipline, maar wel aan den chef die zulks beveelt, dewijl het voorschrift geen regt geeft op eene dusdanige toepassing. Is dat vermoeden gegrond, dan bestaan er termen om de zaak op het regtskundig terrein te brengen, of een voorstel tot wegzenden met een briefje van ontslag in te dienen. Een chef die zijne roeping kent, zal hier niet aarzelen in het doen

eener keuze. Artikel 2 van *het voorschrift op de klasse van discipline*, wijst duidelijk genoeg de termen aan, in welke gevallen de afzondering van de overige militairen moet plaats hebben, als ook den tijd, wanneer men daartoe moet overgaan; terwijl de andere artikels zijne behandeling, d. i. den aard der beproeving tot beterschap voorschrijven.

Begrijp ik den schrijver wèl, dan zou hij den soldaat, die uit ruwheid van zeden, of uit jeugdige loszinnigheid, of uit verleiding, of onder den invloed van slechte gezelschappen of slechte vrouwen, zich gedurende eenigen tijd aan wangedrag, aan dronkenschap, liederlijkheid, aan het verkoopen van kleeding- of uitrustingsstukken, enz. schuldig maakt, na eenige disciplinaire straffen ondergaan te hebben, wegzenden, en zodoende slechte voorbeelden weren. Overigens wil hij ook diegenen van hunne verbindtenis ontslaan, welke in een bui van lusteloosheid, verlangen de militaire dienst te verlaten. Vrijgevig wil hij alzoo te gemoet komen aan de *caprices* welke men dikwerf ziet opkomen bij soldaten wien eenige straf wordt opgelegd, doch die zich meer sprekend vertoonen, als hen het een of ander hindert, 't zij het garnizoen, de compagnie, het verblijf in de eene of andere *chambrée*, enz.; *caprices* die even spoedig weder verdwijnen.

Het eerste strookt niet met de ware beginselen van philanthropie, die geene zorgen, noch moeite wil verzuimd hebben, om den dwalenden op den rechten weg terug te brengen. De grondslagen voor de klasse van discipline bieden daartoe de gelegenheid aan; maar diezelfde grondslagen leeren ook, dat het de wil des Konings en het verlangen des ministers is, om van den braven, met goeden geest en met eergevoel bezielden soldaten, diegenen af te zonderen, welke deze eigenschappen niet bezitten of vertoonen, of zich dat praedicaat een tijdlang onwaardig betoond hebben, opdat de goede en brave soldaten, door voortdurende aanraking met hen, die wegens aanhoudende liederlijkheid, dikwerf zwaar moeten gestraft worden, niet gedrongen worden eene roeping vaarwel te zeggen, waarin zij een eervol bestaan dachten te vinden. Dezulken, dadelijk en zonder strengere proef tot verbetering, met een briefje van ontslag weg te zenden, zou velen, die slechts uit ligtzinnigheid en verleiding dwalen — somtijds alleen uit het gebrek aan wettelijke of stedelijke policie-bepalingen, het schandelijke opkopen van militaire kleeding- of uitrustingsstukken tegengaande — op nog grooter weg van verderf, d. i. op den weg van het tuchthuis voeren. Zou dat philanthropie wezen?

Onbegrijpelijker nog dan al de andere ideeën des schrijvers, kwam mij, en velen met mij voor, de geredelijkheid waarmede hij voorstelt ieder te ontslaan, welke niet langer de wapens verlangt te voeren, zoodra hij slechts aan zijn chef komt vertellen: dat pligt, lust, sterfgevallen, enz. hem elders of tot andere betrekkingen roepen. Ware de schrijver ooit met de opkweeking van rekruten belast geweest, had hij

immer aandachtig de gemoedsgesteldheid, zelfs van den braven en aan zijnen stand gehechten soldaat beschouwd, die, mistroostig over de moeilijkheden, welke hij in het opkweekingstijdvak ontmoet heeft, of over de neêrdrukkende grieven in de eerste dagen van eene onaangename garnizoensverwisseling, of over eene voorbijgaande, doch groote en buitengewone werkzaamheid, of wel eener overplaatsing in eene andere compagnie, bij een ander regiment, zelfs in eene andere *chambrée*, — hoevelen zou hij dan niet gezien hebben, bereid om aan hunnen chef te verklaren, dat lust of pligt hen dreef om hun ontslag te vragen..... om naar een ander garnizoen te trekken, en dan weder dezelfde rol te spelen!

Zonderling voorwaar, dat zulke denkbeelden hebben kunnen opkomen bij iemand, die regt vermeend te hebben om over gewichtige punten van oorlogs-staatsbestuur, eene beslissende stem te verheffen. Verbeeld u, dat de minister van oorlog heden den sterkte-staat van het leger aan den Koning overhandigt, en dat hij acht dagen daarna Z. M. moet berigten, dat $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{5}$ zijner soldaten lust gekregen hebben, om naar huis te gaan, en werkelijk zijn ontslagen, en dat er geene mogelijkheid meer bestaat, om in de kleine, uit den aard vervelende plaatsen, garnizoen te houden!

De soldaat is uit den aard wispelturig. Afwisseling is zijn leven, en veelal is het deze aantrekkelijkheid die hem aan de wapendienst verbond. Laat hem trekken, heden naar hier, morgen naar daar; van daag alles volop, morgen karig bedeed, blootgesteld aan voortdurende verandering van uniform, zelfs dan wanneer zijne schuld op het kleedingsfonds stijgt; en gij zult hem in zijn waar element vinden, vrolijk en opgeruimd, somwijlen pruttelende, maar uit weelde en uit genoeg. Gaf men hem bij dat alles nog vrijheid, om heden dienst en morgen zijn ontslag te kunnen nemen, hij zou het nog prettiger vinden, maar het zou den staat duur te staan komen, en de krijgstucht geheel vernietigen, het leger zou werkelijk ontbonden raken. Waarlijk, over dit idéé mag men het zeer zachte en gemotiveerde oordeel, van te eenzijdig uit de theorie opgerakeld te zijn, niet vellen, en in dien zin kan ik met den schrijver instemmen, dat hij geraakt was, omdat hij als een al te groote theorist beschouwd werd. Ik zal echter het epithet niet vermelden dat ik aan dat idéé heb hooren hechten, omdat het mij voorkomt, dat men de vrijheid, welke den schrijver, even als elk ander, toekwam, om zijne ideeën door den druk bekend te maken, niet te hard moet aantasten. Te minder ben ik gestemd om hem hard te vallen over zijne ligtgeeraaktheid en prikkelbare eigenliefde, aangezien hij mij in de gelegenheid gesteld heeft, mijn vroeger oordeel wat nader toe te lichten, en er nog iets bij te voegen betreffende de pligten, die, mijns inziens, op den chef rusten, die zijne ondergeschikten wèl wil behandelen.

De jonge, hetzij vrijwillige, 'of door de wet opgeroepen soldaat, voege hij bij oude, goed uitgekozene soldaten, in wier karakter hij vertrouwen kan stellen, en van wie hij verwachten kan, dat zij op het gemoed, op de zedelijkheid, op de ondergeschiktheid van den jongeren invloed zullen uitoefenen; die in zekeren zin zijne leermeesters in de inwendige soldaten-huishouding kunnen zijn.

De jonge soldaat zal, aan de leidende hand van oudere kameraden, de in de ouderlijke woonplaats achtergelaten betrekkingen leeren vergeten. Langs dien weg moet hij tragsgewijze en zonder schokken de dienst leeren. Is hij lichtzinnig, heeft hij verkeerde neigingen, ingewortelde gewoonten, de oude soldaten zijn dáár, om hem in bedwang te houden, den *raaf* te temmen.

Eene goede behandeling zal den jongen soldaat weldra overtuigen, dat de dienst niet zoo zwaar is; doch zij moet dadelijk een strengere aanzien krijgen, als men bespeurt dat zachtheid niet op zijn gemoed werkt, opdat hij ontware, dat de dienst eene strenge pligtvolgving vordert — maar de opmontering mag niet geheel achterwege blijven; de *aai* moet spoedig op den *kneep* volgen.

Op den kompanies-chef — want deze is de steunpilaar van het groote huishouden — rust deze zorg; hoe minder de hoofdchef in zulke details treedt, des te beter, tenzij dat er enkele kompanies-chefs zijn die hunne roeping niet kennen. De eerste pligt van den kompanies-chef is: het lot zijner ondergeschikten te verlichten, dragelijk te maken. Geene gelegenheid mag hij ongebruikt laten om hen te toonen, dat hun welzijn hem na aan 't harte ligt. Grootmoedige behandeling en vriendelijke, opwekkende woorden doen somwijlen wonderen, en het hart, ook van den onbeschaafden, vertrouwend kloppen.

Onze stand brengt van-zelve mede, het eergevoel op te wekken en te voeden — schrijft het gebiedend voor. Men toone den soldaat, van tijd tot tijd, als er de gelegenheid toe bestaat, dat er roem in gelegen is, door eer en pligt gedreven, somwijlen miskening en veeltijds ontberingen geduldig te dragen, zijn leven ten offer brengen voor de instandhouding der wetten, voor Koning en Vaderland; maar bovenal werke men, door eigen voorbeeld, door strenge vervulling der pligten en der voorgeschrevene orders. Hoe beter, hoe ijveriger de kompanie-chef de bevelen uitvoert die hij van hogere chefs ontvangt, al strijden die ook met zijne zienswijze, des te beter zullen zijne officieren en onder-officieren, en bijgevolg de soldaten dienen. Eene dusdanige handelwijze doet soms meer goed, dan honderde fraai en aangenaam klinkende woorden; het voorbeeld van ware en onmiskembare toewijding aan de dienst, spoort tot navolging aan, brengt den dwalenden zijne verkeerdheden onder het oog, onderhoudt den korpsgeest, wekt den najver op, doet geestdrift ontstaan.

Den goeden goed te zijn, den kwaden billijk en regtvaardig, maar streng, zeer streng te behandelen, den liederlijken af te zonderen en aan strengere tucht te onderwerpen, dit schrijft ons theorie en praktijk voor, en met onze tegenwoordige aanvulling van het leger, zullen wij vooreerst de laatste categorie niet kwijt raken. Indien de klasse van discipline behartigd wordt naar den zin en de bedoeling der voorschriften, zal zij velen verbeteren en op den regten weg terugbrengen. Maar men vermijde toch het te veel invlechten van constitutionnele beginselen, in eene huishouding die alleen door strenge onderworpenheid duurzaam kan bestaan. Ik kan ook niet met den schrijver instemmen, dat de magt van den chef nog meer moet beperkt worden, omdat de krijgstucht reeds veel verzwakt is, door de al te groote neiging tot centralisering der autoriteit. Nu reeds is de magt der chefs zeer naauw begrensd, zijn zijne handen gebonden, waardoor hij wel minder kwaad kan doen, maar waardoor hem ook de weg afgesneden wordt om zijne bijzondere inzigten ten goede van de dienst toe te passen. Menig oorspronkelijk man heeft door het te lang loopen aan den leiband, vergeten dat hij een verstand heeft, 't welk alleen werken kan, en in honderde gevallen alleen werken moet.

Welligt dwaal ik in het begrip, dat de hoofddeugd van eenen chef moet zijn *zelfstandigheid*, gegrond op uitgestrekte kennis van de dienst, op menschenkennis en wereldwijsheid. Daarom is niet iedereen geschikt om op zijne beurt chef te worden. Hij, wiens autoriteit moet ingekort worden, die den leiband noodig heeft, die vreesachtig is van zich in koud water te branden, ontbreken ook alle vereischten tot zoodanig standpunt. Hoe dat alles te verkrijgen is, is eene kwestie welke ik niet zal behandelen.

En toch, met al de middelen die ten goede kunnen werken, die de achting voor het leger en voor den soldaat zouden doen toenemen, zal de jonge man, die uit toewijding en liefde voor den stand dienst neemt, nimmer die liefde en toewijding zien toenemen, zoolang hem krotten van kazernen tot woonplaats aangewezen worden, zoolang de plaatselijke besturen geen maatregelen beramen, om het toenemen van kroegen en knippen rondom de kazernen, en het opkopen van kleeding- en uitrustingsstukken, krachtig tegen te gaan. Ja, eenheid van wil en overeenstemming moet tusschen het militair en plaatselijk bestuur bestaan; en hoe inniger dit verband tusschen beiden gelegd wordt voor het zedelijk en stoffelijk welzijn van den soldaat, des te meer zal men ook tot zijn zedelijk gevoel kunnen spreken, des te minder zal de klasse van discipline aangevuld worden.

Doch genoeg hierover, daar ik welligt reeds al te veel op uw geduld gerekend heb,

—
Meermalen, vriend MARIAS! deeldet gij mij eenige opmerkingen mede omtrent de kleeding en uitrusting onzer troepen,

waarover ik het stilzwijgen bewaard heb. Ik heb echter aanleiding gevonden, om op een uwer notitiën terug te komen, namelijk op uw bericht, dat gij meermalen de officieren der infanterie hadt hooren klagen over het verbod, om bij strenge koude of bij regenachtig weder, in dienst of op marschen, manteljassen of mantels te dragen. Ik kan zeer goed begrijpen, dat een chef veel van uniformiteit houdt, omdat zij eenigzins het uithangbord is van de orde die in zijne huishouding heerscht. Maar, ofschoon de manteljas afsteekt bij de snit der kapotten, die den soldaat tegen regen en koude schut, zie ik niet in, waarom de officier druipnat of verkleumd van koude moet worden, als het kriegsbeheer den soldaat en onder-officier daartegen waarborgen wil.

Intusschen dachten vele Fransche en Pruisische chefs eveneens over de dragt der mantels als de onze, eensdeels omdat zij het gelid ontsieren, anderdeels omdat zij het gebruik der wapens belemmeren. Het fransche gouvernement schijnt daarin voorzien te hebben, door het dragen van eene soort van lakensche uniform-*paletot* toe te staan, van zoodanig snit, dat zij over de dagelijksche tenue en over de epauletten kan gedragen worden, en met watten gevuld, tegen de koude en tegen den regen beschut, zonder de bewegingen van het ligchaam te belemmeren.

De *Allgemeine Militär-Zeitung* van 20 April, deelt nu het bericht mede, dat denklijk een dergelijk model van overjassen bij de Pruisische infanterie zal ingevoerd worden. Wenschelijk komt het mij voor, dat er ook bij ons eenige vastere bepalingen aangenomen worden, omtrent het dragen van overjassen of mantels in dienst, voor de infanterie-officieren. Mogten gelijktijdig de epauletten voor de dagelijksche tenue, tegen eenig ander, gemakkelijker onderscheidingsteeken ingevoerd worden, dan zou zulks de keuze van eenig warm en dekkend overkleed zeer bevorderen.

Ziedaar, waarde vriend, eenen kaleidoskopischen brief, zonder de cedul van onderwerpen uitgeput te hebben, waarover ik u in dit laatste nommer van den *Spectator* had willen schrijven. Reeds te veel heb ik de grens overschreden, mij door de redactie aangewezen, en toch kan ik niet eindigen, zonder gewag te maken van een verlies dat de militaire wetenschappen en de letterkunde in het algemeen geleden hebben, een verlies dat ook den *Spectator*, en mij in het bijzonder, gevoelig getroffen heeft.

Gij zult gemakkelijk raden dat ik hier het overlijden bedoel van onzen ouden leermeester, en van mijnen vereerden en hooggeschatten vriend, den generaal-majoor der kavallerie, GEISWEIT VAN DER NETTEN. Niet in 't voorbijgaan echter wil ik de grootte van dit verlies doen beseffen, niet ter loops wil ik aan het gevoel van mijn hart lucht geven, en hulde brengen aan de verdiensten van dien waardigen man, door wiens afsterven ik eenen altijd welwillenden leeraar en

vriend, voortdurend zal betreuren. Het standpunt waarop de generaal-majoor GEISWEIT VAN DER NETTEN in de geleerde wereld, te midden zijner tijdgenooten en krijgsmakkers stond, en waarop hij, door zijne onafgebroken studiën, wetenschappelijke beschouwingen en navorschingen, en door de vruchten van eenen veelsoortigen, degelijken letterkundigen arbeid, regt had verkregen, dat alles verdient een opzettelijk verhoog, in een tijdschrift, dat zooveel aan hem verschuldigd is. Maar ook zijne militaire loopbaan verdient eene bijzondere schets, eenen opzettelijken arbeid. Tot dat alles ontbreken mij voor alsnog de bescheiden; doch ik hoop in staat gesteld te worden eenige bladzijden te kunnen toewijden aan zijne nagedachtenis.

SUR L'ARMÉE DU ROYAUME DES PAYS-BAS. (1)

Que les circonstances présentes, l'état précaire où se trouve l'Europe dicte l'impérieuse nécessité de conserver l'armée sur le pied actuel, et offre obstacle à ce qu'elle souffrit une diminution dans l'effectif de la troupe, est une de ces vérités que peu de personnes raisonnables seront portées à dénier. Les économies dans cette branche de l'administration doivent donc, si on peut en faire, se réduire à simplifier les ressorts de l'administration, à se débarrasser de quelques places inutiles, et de quelques autres objets qui superflus admettraient matière à épargne. Ceux de cette nature, s'il s'en trouve, il est dans l'intérêt de la couronne de sanctionner pour le bien du pays, comme il est dans l'intérêt de la nation de maintenir la force armée pour la conservation de son indépendance et de son repos.

Sans m'arrêter sur les objets de l'administration qui admettraient réduction, je me bornerai à produire quelques observations sur la nécessité de maintenir les forces militaires sur un pied respectable, ce qui me semble d'autant plus utile, que l'esprit public induit par des fausses notions, est assez porté à faire tomber les déductions dans le budget principalement sur un objet qui dans la suite pourrait coûter cher aux habitants. Une somme épargnée pour le moment, n'est pas toujours une économie à la longue; une parsimonie mal entendue, peut devenir la cause de grande dépense dans la suite; pour que l'économie soit bien entendue elle doit tomber sur le superflu, non sur le nécessaire et jamais sur l'indispensable.

Peu seront d'humeur, je pense, de nier qu'un esprit d'insubordination, de désobéissance, existe partout, et se montre de nos jours dans toutes les classes de la société. Ceci admis, croit-on que cet esprit d'indiscipline, ce manque de respect, de soumission pour toute espèce d'autorité et de supériorité, même la plus légale, n'exige pas la bayonnette pour le maintien de l'ordre. Ce serait vraiment se faire illusion que de supposer, que l'on serait

(1) Het onderstaande verhoog ontvingen wij van een geacht schrijver, die door vele staatkundige vertoogen reeds gunstig bij het Nederlandsche publiek bekend is. — Wij hebben het bij uitzondering in de oorspronkelijke taal overgenomen, en, ofschoon wij in dat artikel niet veel nieuwe gezichtspunten over het behandelde onderwerp gevonden hebben, vermeenden wij toch, dat de voorgedragene ideeën konden dienen tot bevestiging der beginselen welke de *Spectator* yeeltijds op den voorgrond stelt, te meer aangezien de ondervinding van de laatste dagen, bij het uitbarsten van onlusten in verschillende steden, hebben doen zien van hoeveel belang het voor de inwendige rust is, dat de staande magt eerder uitgebreid, dan ingekrompen moet worden.

porté à la moindre soumission, si l'absence des troupes réglées, nourrissait le moindre espoir d'une résistance victorieuse. Croit-on que Paris resterait tranquille, sans les quarante et cinquante mille hommes qui constamment entourent cette capitale; le tableau est, je l'avoue, présenté sous de fortes couleurs; mais s'il est tracé sous des traits plus marquants qui le rendent plus évident, ne se retrouve-t-il pas partout, sous un pinceau plus léger, des nuances plus faibles? N'en doutons point, une réduction qui rendrait la force armée peu imposante par sa faiblesse, donnerait bientôt naissance à des désordres, qui exposeraient tous les intérêts, toutes les propriétés, et on se repentirait, mais trop tard, comme cela n'arrive que trop souvent, d'avoir suivi les avis pernicieux peut-être, donnés à dessein, et qu'ici, par une économie peu prudente, porterait après elle la ruine et la désolation (1).

On a prétendu, et l'argument n'est que trop fréquemment répété, que trop peu puissant pour pouvoir seul entreprendre une guerre, le royaume des Pays-Bas était toujours forcé de suivre l'impulsion des grandes puissances, et de là on a gradement posé comme un axiome, que dispendieuse, n'étant après tout d'aucune utilité, nous n'avions pas besoin d'une force armée. Mais oublie-t-on que ce sont les forces de terres, les forces de mer qui font l'état; que l'armée, la marine ne sont pas un luxe, une superfluité; mais un besoin pour l'existence du pays et la maintien de la société.

Que l'indépendance des petits états est, et a été toujours précaire, je l'avoue volontiers; mais je suis aussi convaincu, que cette dépendance vient beaucoup du manque de vigueur et d'énergie, et que si désarmés ils sont bien plus à la merci de leurs voisins, que lorsqu'ils présentent des moyens de défense, qui peuvent du moins offrir matière à réflexion et une chance de lutte.

Qu'une guerre éclate, ne croit-on pas qu'une force telle que le possède le royaume des Pays-Bas, unie à celle du royaume de la Belgique, ne pourrait pas imposer assez pour induire les puissances belligérantes à admettre la neutralité armée de ces deux royaumes, et cela ne produirait-il aucun avantage pour les deux pays? Mais supposant qu'une lutte entre les grandes puissances, entraînât le royaume des Pays-Bas et le forçât de prendre part à la guerre, ce qui est évidemment dans l'ordre des possibilités, sa position sera-t-elle la même, si ce Royaume a un effectif de troupes à fournir, ou si, dénué de tout moyen de défense, il est absolument contraint de suivre la loi dictée par ses alliés. Croit-on que la Prusse, par exemple, fournira les troupes nécessaires pour la défense des frontières sans être rémunérée; n'avons-nous pas eu la triste expérience de ce que coûtent les secours étrangers, n'enlèvent-ils pas en peu de mois toutes les économies imprévoyantes de bien des années qui ont réduit les forces militaires au dessous de ce que la prudence réclame? Oublie-t-on, que l'artillerie du royaume, et surtout l'artillerie légère (*rijdende artillerie*) offrirait un renfort imposant en cas de guerre, pour joindre aux forces des alliés, et que six ou huit batteries bien montées, servies par des gens bien instruits et disciplinés, comme c'est l'artillerie à cheval des Pays-Bas, présenterait un secours, qui ne serait pas à dédaigner par les puissances les plus militaires et les plus puissantes de l'Europe?

Sans armée, sans marine, le royaume des Pays-Bas n'est plus un État, il n'existe qu'autant qu'on lui permettra d'exister, et à la

première secousse politique il courra risque d'être envahi, et de perdre son indépendance.

Pour la force bourgeoise, dont je respecte le zèle et le bon vouloir, elles seront toujours insuffisantes; si dans la courte campagne des dix jours, comme je l'ai déjà observé dans un de mes écrits, cette force a été plus efficace, c'est qu'elle fut préparée alors par un rassemblement, cas extraordinaire, qui ne se présentera probablement jamais plus, et que tout homme éloigné de ses foyers, enrégimenté, sous le joug de la discipline militaire pendant un an, devient soldat. Ces bourgeois étaient d'ailleurs soutenus par des troupes réglées dont le nombre était assez considérable et protégé par une bonne artillerie. Ils avaient en outre à combattre des soldats de leur espèce; aussi dans la campagne de 1672, lors de l'invasion de Louis XIV, ne voyons-nous pas les mêmes résultats.

La discipline, l'instruction, une certaine habitude que le temps seul donne, sont indispensables pour former le soldat. Une masse d'hommes confusément rassemblés, ne formera jamais une force militaire; de nos jours nous voyons renouveler le préjugé des Perses, dont parle XENOPHON, qui faisant consister toute leur tactique dans le nombre des combattants, et qui s'imaginaient qu'il était suffisant de réunir beaucoup de monde pour former une armée et assurer la victoire.

De mettre les armes dans les mains de la population, n'est pas sans inconvénient, cela peut devenir même dangereux, d'ailleurs rien ne démoralise-t-il l'habitant autant que de faire le métier de soldat. Quant à ceux qui désirent remplacer les troupes réglées par un *Landwehr*, si ce *Landwehr* était constamment sous les armes, cela ne produirait aucune économie, et s'il n'était rassemblé que pendant quelques semaines, il ne serait d'aucune utilité, et rentrerait dans la classe des forces bourgeoises, dont il offrirait tous les inconvénients: ce serait une masse d'hommes, qui, peu propres au métier des armes, si opposés à une troupe disciplinée et bien commandée, serait menés à la boucherie.

En Prusse le *Landwehr* est composé de gens qui ont été au moins deux ans sous les drapeaux, enrôlés comme soldat, soumis à la discipline militaire, et avec tout cela, avec tout le respect que j'ai pour l'administration prussienne, qui est vraiment excellente, ainsi que pour la discipline de leur armée, dont l'école, comme les restes des leçons du grand FRÉDÉRIC, est peut-être la meilleure de l'Europe; la qualité du soldat prussien conscrit, qui ne reste que deux ou trois ans au régiment, est un problème que le temps, la première guerre résoudra.

Il n'y a que les vieux soldats, ceux qui ont été quelque temps sous les armes, qui constituent réellement la force armée, hommes qui à la fleur de l'âge, ont été pour plusieurs années attachés au service militaire, dont ils font une profession. Le jeune conscrit n'en a ni la force, ni la bonne volonté. C'est un triste défenseur de la patrie, que le hasard d'une loterie force de joindre les rangs malgré lui, et qui compte les années, les mois, les jours, pour se débarrasser d'un joug qui pèse sur lui, et qui ne se trouve heureux que le moment, qu'il peut se débarrasser de cet uniforme, qui fait l'honneur, la gloire du vrai soldat.

SECONDE PARTIE.

La nécessité de conserver le total de la troupe militaire une fois admise pour le maintien de l'indépendance nationale, ainsi que la tranquillité publique, comme la position financière du royaume des Pays-Bas, exige de recourir à tout les expédients qui puis-

(1) De gebeurtenissen van de laatste dagen, zullen nu toch wel tot de overtuiging gesproken hebben, zelfs op die van hen, welke geen gevaren sien in de vorderingen der leer van het communisme.

sent diminuer les dépenses de l'état; on pourrait, sans affecter le total de l'armée, réduire un régiment de cavalerie pour le remplacer par un régiment de maréchaussée; cas de transformer un régiment de cavalerie en un corps semblable n'atteindrait pas le but désiré. La description des hommes que demande la maréchaussée, la nature de son service rendent la cavalerie ordinaire peu propre à remplir ses devoirs. Ce régiment de Maréchaussée en parcourant les grandes routes, la campagne, ou plat-pays, où il procurera une grande sécurité aux habitants, permettra naturellement une diminution dans les dépenses de la police, qui, renforcée par ce corps, pourra réduire son établissement de surveillance. Par ce procédé il y aura donc une épargne qui tombera sur la police, et qui aura lieu sans opérer en rien sur l'effectif de l'armée, parce que en cas d'hostilité et si le besoin le demande, ce corps de la maréchaussée présenterait un régiment de cavalerie de plus, et même un corps d'élite.

La nature du terrain de nos provinces coupées de rivières et de canaux, et où les inondations jouent un si grand rôle dans la défense du royaume, pourrait, je le sais, fournir des raisons plausibles contre la nécessité de conserver une cavalerie aussi nombreuse, que celle que nous avons, et induire au cas qu'on levât un régiment de maréchaussée de réduire deux au lieu d'un régiment de cavalerie. Les sommes immenses que coûtent cette arme offrirait encore un argument en faveur de cette assertion. Mais lorsqu'on fait la réflexion qu'en Autriche le total de la cavalerie forme entre le quart et le cinquième de l'armée; en Russie au delà du quart, et qu'en France, où cette proportion est réduite par le manque de ressources chevalines, elle est le sixième, on ne trouvera pas le total de la cavalerie 3120, qui ne fait pas un dixième de l'infanterie, une force trop considérable.

Il ne faut d'ailleurs pas oublier que la cavalerie comme l'artillerie, sont les armes qui souffrent le moins de réductions, et que plusieurs militaires de la plus haute réputation, et entre ceux-ci de trouvent le grand FRÉDÉRIC, le maréchal DE SAXE, le comte SAINT-GERMAIN et ROHAN, ont même prétendu et donné comme leur opinion, que ce corps et surtout la grosse cavalerie, ne devrait être soumis à aucune diminution, et être conservé pendant la paix sur le pied de guerre.

Nous avons déjà répondu, à cette clameur contre l'artillerie légère (*rijdende artillerie*) et fait observer le grand secours, qu'on en tirerait en cas de guerre, pour joindre l'armée des alliés. Pour les fortifications je ne m'arrêterai pas à examiner, si le nombre de forteresses est trop considérable et au delà de ce que la défense du pays demande; cela exigerait des connaissances du terrain, des inondations et des détails sur les localités que je ne possède pas; de plus, choisies et fortifiées par des COEHORN et d'autres mains habiles, il serait imprudent de les condamner légèrement; en vouloir savoir mieux que les maîtres de l'art présuppose de grandes connaissances, si on ne les possède point on court risque de se tromper, et d'encourir la sévère réflexion de présomption. Puisque ces places sont là je crois qu'il vaut mieux les conserver et de les conserver en bon état. La raison pour laquelle on a démoli une partie des fortifications de la ville de Woerden, une des clefs de la province de Hollande, a toujours été une énigme pour moi. J'ai aussi entendu condamner Berg-op-Zoom, exprimer un désir qu'on la rasât. Elle est pourtant une grande défense pour la Zelande, elle a aussi l'avantage d'une communication avec l'Escaut. Si l'attaque de l'ennemi est régulière, le siège d'une ville comme Berg-op-Zoom, lui causera une perte de temps et retardera ses opérations, surtout si elle était

entièrement revêtu, ce qui empêchera les coups de main auxquels elle est exposée; et s'il entreprend une guerre d'invasion en cas de revers, l'envoi de troupes par eau qui, se joignant à la garnison, pourrait incommoder sa retraite: sous ce point de vue Berg-op-Zoom par sa position est même préférable à Breda.

Pour conclure ce qui regarde l'armée des Pays-Bas, je finirai par quelques remarques sur une objection que j'ai trouvée dans un journal, contre le maintien d'une force militaire. Cette objection est fondée sur la grande ligne de frontière que présente le royaume, et sur l'impossibilité d'entretenir une armée assez forte pour la garnir et défendre.

Mais sans parler des moyens de défense que procurent les inondations, les batteries, les postes fortifiés, ce qui répond déjà en quelque façon à cette objection, le système d'occuper toute une frontière, n'est pas l'expédient qui se présenterait à un officier qui connaît son métier. Occupant quelques points importants, il conserverait plutôt le gros de son armée réunie pour tomber sur l'ennemi et l'attaquer si une occasion favorable s'offre pour le faire avec succès.

Il est certain que si une attaque simultanée s'opérait et sur la frontière du Brabant septentrional et de la Flandre, et le long des provinces de Drenthe, d'Overijssel et de la Gueldre, ce qui obligerait à avoir deux armées, et présupposerait une attaque combinée de la France et de la Prusse, les chances de défense seraient douteuses, surtout si, abandonné des autres puissances, le royaume des Pays-Bas se trouverait réduit seul à lutter contre une coalition si formidable.

Pourtant dans une position même aussi dangereuse, la présence d'une armée bien organisée, bien disciplinée, et commandée par un chef habile serait encore d'un grand secours, et en cas d'invasion, en prenant une position plus rapprochée de la province de Hollande, elle pourrait encore arrêter les progrès d'un ennemi, et offrir une résistance efficace contre l'envahissement, ou du moins, si tout espoir de défense s'évanouissait, en se rapprochant d'Amsterdam, position inexpugnable, on obligerait l'ennemi d'être plus raisonnable et d'admettre des conditions moins onéreuses.

Une épée tient souvent une autre dans le fourreau. La résolution, la fermeté sont de puissants alliés dans un moment de détresse; mais lorsque ces vertus sans fondements reposent sur rien, elles perdent le beau de leur caractère, et elles deviennent témérité, s'exposer sans espoir, peut inspirer d'abord la pitié, mais bientôt le mépris, surtout si c'est par un manque de prévoyance.

Convaincu de la grande importance de conserver une force militaire respectable, et du danger auquel une trop grande diminution dans la troupe armée exposerait, je me croirai heureux si je puis attirer seulement l'attention de ceux qui ne partagent pas tout à fait mes opinions à ce sujet. Du besoin d'économie personnelle n'est plus pénétré que je ne le suis; je ne l'admets pas seulement comme recommandable, mais comme indispensable pour soulager l'habitant du fardeau des impôts. Les suites d'un embarras pécuniaire sont incalculables, des troubles qui amèneraient l'étranger dans nos foyers, menaceraient l'indépendance du pays. Que l'on se hâte d'y penser, que l'on supprime tout le superflu, tout l'inutile, mais qu'on ne touche point à l'effectif de l'armée, ni de la marine; tout les deux peut-être demanderaient plutôt une augmentation qu'une diminution.

A. L. F.

SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTEEN; WAARHEID EN PHANTASIE.

IV.

HOE MEN SOMS TOT BIDDEN WORDT GESTEMD.

Het is Zaterdag-avond: de geheele week door is het weder gunstig geweest voor de oefeningen, en daarvan is gebruik gemaakt, dat verzeker ik u; wij hebben dag aan dag *frisch* geëxerceerd.

De milicientjes gaan goed; zij *werken* alsof zij voor hunne liefhebberij onder de wapenen zijn, en komen daardoor den ijver te hulp van de onder-officieren en korporaa's, die zich voor deze periodieke driemaandsche buitengewone inspanning meer dan beloofd achten, wanneer zij zien dat hunne superieuren over hun arbeid tevreden zijn; maar niet altoos bereiken zij het doel van dit hun eenig streven. Hoe dikwijls gebeurt het niet, dat hun onophoudelijk zwoegen onopgemerkt blijft, en van het resultaat weinig of geen notitie genomen wordt; en toch gevoelen zij zich gelukkig, wanneer zij aan vroegere dagen terugdenken.

Niet alleen zij, maar elk voorstander van vooruitgang en ontwikkeling immers, heeft in de laatste zes jaren zich menige keer over deze of gene nieuwe instelling of verbeterde bepaling kunnen verheugen; doch helaas! bijna even dikwijls zich moeten bedroeven over de wijze waarop die werd ingevoerd of toegepast, hetzij uithoofde de bedoeling daarvan niet gevat, of wel dat er geene genoegzame waarde aan gehecht werd, hetzij zucht tot uitblinken de drijfveer was, die de nieuwigheid eensklaps, door middel eener onberedeneerde en ongehoorde overspanning, tot zijnen hoogsten trap van volmaaktheid wilde opgevoerd zien.

Veel, zeer veel goeds heeft hierop of geheel, of gedeeltelijk, schipbreuk geleden; die dit betwijfelt, spelle slechts het woord «bajonetvechtkunst,» en het water zal hem de oogen wel ontrollen, zonder hij zich meer andere, even heilzame verordeningen of bedoelingen zal behoeven te binnen brengen.

Dat overhaasting nadeelig voor de goede orde is, en zelfs voor de vaardigheid in de uitvoering, wordt den aspirant-korporaal reeds in de oude-soldatenschool geleerd; dat overijling bij het invoeren van iets vreemds, evenals verkeerde uitleg van hetgeen geschreven staat, den nadeeligsten invloed op het resultaat moet uitoeffenen en soms het doel geheel doet missen, zegt het gezond verstand; maar dat in zoodanig geval het gebrek uitsluitend in de instelling of bepaling zelve, en niet in andere oorzaken gezocht wordt, is een zonderling beginsel van den hedendaagschen tijd, dat bij velen ingang schijnt gevonden te hebben.

Wat de oorzaak ook zij, niets geeft meer aanleiding tot verflauwing en daaraan verwanten tegenzin, tot ontevredenheid of zogenoemd pruttelen, dan het aftakelen van hetgeen pas is opgebouwd, het in den wind slaan van hetgeen gisteren nog voor heilig werd aangezien. Van daar veelal het overgroot getal pruttelaars, dat men tegenwoordig in den soldatenstand aantreft; pruttelaars wier lust en leven het geworden is te pruttelen, reden of geen reden, eeuwige pruttelaars!

Ik voor mij houd er niet van; het zet mij maar kwaad bloed, en het geeft niet; ik doe iets anders: IK BID.

Ik bid dikwijls en veel; er is ook nog al veel te bidden.

Gelofde men onder anderen, dat men verhoord zoude worden,

ik stelde aan de 2de luitenants van het Nederlandsche leger voor, zich niet tot een' enkelen biddag te bepalen, maar eene gansche week te besteden aan onafgebroken bidden om promotie, van den vroegen morgen tot den laten avond, — 's nachts zelfs.

Kon ik mij zooveel vermetelheid opdringen, om de inzigten van eenen Minister van Oorlog, die op alle slagvelden van Europa zijn zwaard heeft laten blinken, te beoordeelen, misschien bad ik om eene reorganisatie der infanterie, maar dan niet om zulk eene, als onlangs in den *Nieuwen Spectator* is voorgesteld. Doch het pedantisme is zoover nog niet bij mij ingedrongen; evenwel, wie weet wat nog gebeurt. Niemand toch kan vooruitzien, in welke mate die *verdienstelijke kwaal* (*voir le Militaire*, N°. 12, 3e année) hem zal aantasten, en ik ben nu reeds pedant genoeg om te durven zeggen, dat ik er al een' aardigen klap van weg heb.

Leest men de onderscheidene brochures, betrekking hebbende op de aanstaande discussiën over het budget van oorlog, en vergelijkt men ze met de opinien welke de militaire tijdschriften daarentegen deploijeren, dan wordt men bijna in den waan gebracht, dat er voor de infanterie niets te bidden valt. Zij is goed, zegt men van haar in den *Nieuwen Spectator* N°. 9; wat wil men meer? Is er iemand die zich hiertegen en *garde* zal stellen, ik niet; maar als men weet hoe onze infanterie is, hoe ze zijn *kon* en hoe ze wezen *moest*, dan is men geneigd, om aan dat woord *goed*, eene andere beteekenis te hechten. 't Is waar, zij neemt geen deel aan den pennenoorlog; niet omdat het haar geen *zêr* doet, wanneer zij andere wapens hoort beklagen, om reden daarbij officieren dienen, die twintig jaren de epauletten dragen en nog geen kapitein zijn, en men van haar, zelfs *entre paranthèse*; niet opmerkt, dat hare 2de luitenants langer dan veertien achtereenvolgende twee-strepige epauletten torschen; — niet omdat zij blind is voor hare tekortkomingen; maar....

Maar het is zaterdag-avond?

Een weinig over de instructie der afgelopen week nadenkende, deden de bruine gezigten en schorre kelen der onder-officieren en korporaa's mij deze keer, met een waarachtig philanthropisch gevoel — ik ben op het punt van oefening anders zoo weekhartig niet — uitroepen:

«Jongens! tobt en schreeuwt toch zoo razend hard niet; het nut dat gij daarmede thans sticht, is tot de helft van de gewone waarde gedaald; spaar, uwe krachten tot het aanstaande jaar, dan hopen wij in het bezit te zijn van de nieuwe reglementen, en dan.... misschien.... maar hoe.... hoe zouden die kerels er weldra uitzien.... ik hoop toch.... ik wensch.... ik bid....»

Zie, heer hoofdredacteur van den *Militairen Spectator*! zóó ben ik aan het bidden geraakt, en zooals ik zeide gebeurt mij dit nog al dikwijls. Maar wat zeldzamer is, ditmaal stond mijn gebed op het papier, vóór ik er aan dacht, om u een plaatsje voor hetzelfde in uw tijdschrift te verzoeken. Thans ben ik daartoe besloten, niet zoozeer omdat ik met dat brouwsel zoo ingenomen ben, noch omdat ik geloof, dat het uwe welwillende goedkeuring zal wegdragen; doch het mogt die eer eens ten deel vallen, wie weet of dan de eene of andere knappe bol niet uitgelokt wordt een volmaakt soldaten-gebed te componeren, dat in regten zin uitgesproken, zekerlijk verhoord zal worden. Daarentegen uit ik den innigen wensch — en ik zal diens vervulling als eene wezentlijke gunst beschouwen — dat het verscheurd, vertrap, en, opdat het onder de verminkte papieren zelfs geene schuilplaats vinde, verbrand worde, wanneer u in dit geschrift aanleiding vindt, om te veronderstellen, dat wellicht gebrek aan vertrouwen op de commissie tot herziening van de exercitie- en dienst-reglementen voor de

infanterie, mij tot die denkbeelden bragt, want niets is minder waar dan dat. En nu waag ik er de port aan.

GEBED VAN EEN INFANTERIST.

Voor u groote Godin! die al wat kunst en wetenschap heet, beschermt; en de begaafdheden die daartoe noodig zijn, aan uwe gunstelingen mededeelt; die overal, waar kracht van verstand, waar inspanning van denkvermogen noodig is, uwen magtigen invloed niet weigert, die als godin van den krijg welke niet gevoerd wordt om te verdelgen, — maar om aan veroveringszucht paal en perk te stellen, en om de veiligheid en het geluk van den Staat te verzekeren, — in het gevecht niet minder vreeslijk zijt dan de god van den vernielings-oorlog, uwen stouten, maar wreeden en bloeddorstigen broeder; gij die, even als hij, te duchten zijt, wanneer gij met de lans gewapend, uwen oorlogswagen bestijgt en ten strijde vliegt, om de rijen des vijands door te breken, die uwen toorn verdiende, of eene onverwinnelijke dapperheid in te boezemen aan die strijders, welke gij met uwe bescherming vereert: — voor u kunstminnende MINERVA! buig ik mij neer, u smee ik:

« Ziet met een oog van welgevallen neder op het edel regiment, dat in Nederlands zuidelijkste vesting met onvermoeiden ijver werkzaam is, met het herzien en verbeteren der krijgskundige voorschriften voor de infanterie!

« Bestraal, bestuur, beheersch het brein dier braven met eene grondelooze wijsheid, opdat het hun gelukken moge iets goeds te scheppen, en Nederlandsch voetknechten duur aan hen te verplichten!

« Doe hen bij dien moeilijken arbeid vreemd blijven aan eene overdrevene zucht tot al wat nieuw is; en zoo zij iets mogten uitvinden, al is het ook een pas zijwaarts, laat hen, met de meeste onpartijdigheid, de voor- en nadeelen welke daaraan verbonden zijn toetsen, opdat men volkomen van deszelfs nuttigheid doordrongen zij, alvorens men het nieuw uitgevondene bepaald voorschrijve!

« Delg uit, alle hardnekkige verkleefdheid aan het oude, die bij sommigen hunner mogt bestaan; maar laat hen ook het goede dat daarin, in weerwil van zoovele veranderingen, nog is overgebleven, niet verloochenen.

« Verleen hem, aan wien de redactie is opgedragen, een bondigen en juist stijl, opdat eene vervelende langwijligheid, de moeder van dubbelzinnigheid, daarin niet worde aangetroffen; en zoo de waarom's worden medegedeeld, doe ze dan in een ahangsel of memorie van toelichting voor den officier vereenigen!

« Sta toe dat de SOLDATEN-SCHOOL beknopt en duidelijk zij, en volstrekt niets meer, maar ook niets minder, bevatte dan noodig is, om de rekruten doelmatig tot het pelotons-onderwijs voor te bereiden. — Een brein van 7 stuivers daags moet het boekje in zijn geheel kunnen bevatten, wil het aan deszelfs bestemming beantwoorden.

« Schenk aan de PELOTONS-SCHOOL eene volledigheid waarop zij aanspraak heeft; zij is de voornaamste school voor de linie-infanterie! Is de soldaten-school bestemd voor het individuele; hier is het een vereenigd onderwijs, waarbij *zamenhang*, *eenheid* in uitvoering het doelwit is. Alles wat men van eene divisie of een peloton in de bataillons-school kan vorderen, moet hier *grondig* en *volledig* worden geleerd, en wel zoodanig, dat rekruten die deze school goed uitvoeren, slechts eenen divisie- of pelotons-kommandant met guides, die hun pligt kennen en volbrengen, zullen behoeven, om bij de bataillons-exercitien aan alle vereischten te voldoen.

« Verlang dat de BATAILLONS-SCHOOL tot het gebied der zuivere

instructie blijve behooren. — Het bataillon moet hier in handen van deszelfs kommandant zijn; wat een peloton is in die van den onderwijzer in de vorige school; het moet leeren van front, plaats en formatie te veranderen naar vaste regels, die op elk terrein, waarop infanterie werkzaam kan zijn, gevolgd worden. De toepassing in uitgebreiden zin toch, volgt later van-zelve, en zoolang een bataillon niet volmaakt geoefend is, mogen, in het onderwijs dat daartoe leiden zal, geene bewegingen of evolutiën opgenomen worden, welke het gevolg zijn van ingebeelde en steeds, naar het scheppingsvermogen van den bataillons-kommandant, veranderende veronderstellingen.

« Schep daarom eene school ter vervanging van onze gebrekkige zoogenoemde LINIE-EVOLUTIONEN, waarin de toegepaste instructie wordt behandeld.

« Bestem een gedeelte daarvan voor algemeene beginselen of voorbeelden, waarnaar een op zich-zelf staand bataillon zich in de meeste gevallen zal kunnen, doch niet zal moeten gedragen. Het is nu tijd, dat de aanvoerder vrijheid gegeven worde, zoo voor eigene oefening en tot ontwikkeling van zijn manoeuvreer-esprit, als om den troep te gewennen zich naar allerlei omstandigheden te voegen. Spaar daarbij vooral de tirailleurs niet; integendeel, zij moeten hier een duchtig lesje krijgen; hier moeten zij zien hoedanig zij het front en de flanken te dekken hebben, welke beweging door hun bataillon ook verrigt wordt.

« Zonder het tweede gedeelte af voor de BRIGADE-SCHOOL; doe het geschreven zijn in denzelfden geest als het eerste, en tot hetzelfde doeleinde als onze tegenwoordige linie-school.

« Verzamel in het 3de onderdeel eenige manoeuvres voor eene zamengestelde divisie, waarbij de gedragingen voor de artillerie vooral behooren ontvouwd te worden, in voege als door den toenmaligen kommandant der artillerie te velde, onzen tegenwoordigen Minister van Oorlog, voor dat wapen, onder dagteekening van den 7 Mei 1834, is voorgeschreven.

« Verlos ons van onzen meer dan onvolmaakten LOOPPAS; hij deugt niet eens, om een' oningewijde, bij eene eenvoudige instructie, de oogen te verblinden; de eenige dienst welke men van hem, als troetelkind van de parade-cultuur, verwachten mag, Vernietig alles wat naar looppas zweemt!

« Infanterie, belast en beladen zooals de onze, kan geen vijf minuten achtereen *loopen*, of zij is gedurende een' betrèkkelijk geruimen tijd totaal onbruikbaar. Bovendien, wat wint men er mede? Een gestrekte pas à 75 Ned. d^m. van 112 à 114 in de minuut, kan zonder eenig bezwaar op den duur volgehouden worden; hoeveel bedraagt dan het verschil in vijf minuten bij eene snelheid van 130 à 150 passen? . . . Er kunnen zich omstandigheden voordoen, die eene buitengewone snelheid vereischen, doch in die gevallen, welke altoos zeldzaam zijn, zal de bataillons-kommandant in zijne tamboers wel een voldoende middel vinden, om de tijdmaat van den pas, voor die oogblikken, tot de gewilde snelheid op te voeren. — Eene opmerking zooals op bladz. 120 onzer tegenwoordige pelotons-school voorkomt, is alles wat daartoe noodig is. Ik haat den looppas, omdat hij geen doel doet bereiken, dan ten koste van de bruikbaarheid, omdat hij bij de exercitien de lieveling is, louter omdat het yertooning geeft, en er dus zooveel misbruik van gemaakt wordt.

« Vestig uwe keuze op één contra-marsch, ongeacht de distantie waarop de kolonne gevormd, en welke vleugel aan het hoofd is: even als op ééne wijze van verandering van directie, hetzij naar de zijde van den guide, hetzij naar den tegenovergestelden kant. Beslis ten voordeele van de zwenkingen; daarbij blijft *zamenhang*

bestaan, en de manschap wordt niet uit de handen van haren aanvoerder gerukt, zooals het geval is bij de wendingen, en nog al gedurende een heele poos, wanneer men met een pas van 112 p. m. marcheert, en wil dat er geen oponthoud plaats grijpe.

« Reeds ben ik te ver gegaan, waardige bewoonster van den Olympus! Een soldaat moet meer kennen, alvorens hij de toegepaste instructie mag bijwonen.

« Leer hem eerst schieten, en *goed* schieten, naar dezelfde beginselen als nu plaats hebben, maar naar een beter voorschrift. Het oorspronkelijke was goed; het was kort en duidelijk; eenige wijzigingen zijn daarin noodig geacht, het waren verbeteringen. Maar hoe heeft men die bij sommige regimenten voorgeschreven; hoe heeft men alle bepalingen tot een geheel vereenigd? Ik heb een voorschrift op de schietoefeningen van zeker regiment gezien, waarop een klapper niet ondienstig zou zijn, en dat, zoo men mij verzeerde, voor den kundigsten officier steeds een doolhof, een raadsel blijft, als op zijn gedurig vragen: « Hoe moet ik dat verstaan? » geen ander antwoord bekomende: « Ik weet het niet, zóó geschiedt het. »

« De schiet-cursus is goed; doe het voorschrift inkrimpen, maak van vier groote bladzijden één kleintje, en het zal gelezen en begrepen worden, terwijl de oefening er bij zal winnen.

« Herinner uwe negen zonen, wanneer zij aan de TIRAILLEUR-SCHOOL zullen arbeiden, aan den gulden regel: wees spaarzaam met signalen!

« Alle uwe gunstelingen stemmen daarin overeen; en hoe wordt daarmee bij de Nederlanders niet den spot gedreven? Stel u slechts voor oogen een Bataillon, dat zich in kompagnies-kolonnen opgesteld heeft, en waarvan de Bat.-kommandant de 1ste en 3de kompagnie in het vuur wil brengen. Daartoe gelast hij den stafhoornblazer den aanroep voor de 1ste kompagnie; deze wordt bij die kompagnie gerepeteerd, en hij gelast hetzelfde voor de 3de kompagnie die insgelijks eerst antwoordt. Het daarop volgende signaal *avanceren*, wordt bij beide kompagnien herhaald, en dan volgt den stoot. Is dat *profane* signaal bij de kompagnien nagebootst, dan is het den kommandanten veroorloofd, het kommando *marsch* nog uit te spreken, om eindelijk hunne divisien voorwaarts te zien rukken. Om nu halt te houden, de tirailleurs-linie te vormen, en het vuur te doen aanyngen, mag van die fraaije methode geen haar breed worden afgeweken; eerst moet elk signaal en daarna de tegenstrijdige stoot herhaald worden vóór er aan de uitvoering te denken is; ja, de tirailleurs mogen geen schot lossen, vóór zij dien monster-stoot niet van hunnen hoornblazer gehoord hebben. Welk een tijdverlies, welk een eeuwigdurend getjalk! en welke mislagen spruiten daaruit al niet voort?

« Dan, waartoe verouderde gebreken opgesomd, die erkend en dus in de nieuwe voorschriften niet meer te verwachten zijn. Hierin bestaat dan ook mijne vrees niet, maar indien ik bevreesd was 't zou daarin zijn, dat men de tirailleurs-school te mooi zal maken, door in specialiteiten te treden, die de handen van den tirailleur binden en zijn geest verdooven. Behalve *goed* schieten en het *onmiddellijk* opvolgen van de signalen — de godsdienst van den tirailleur — is onderlinge ondersteuning en het gebruik maken van terrein-hindernissen immers de grondzuil van het gevecht in verspreide orde. Kon moed, beleid en tegenwoordigheid van geest door reglementen ingehoezemd worden, de tirailleurs-school zou een' grooten omvang moeten hebben, even als het voorschrift voor de YELDDIENST.

« Ondersteun hen, die misschien op dezen oogenblik zich onledig houden met het zamenstellen van een voorschrift voor de dienst te velde, met uwen onuitputtelijken rijkdom van overleg en schranderheid!

« Deze dienst toch is bezwaarlijk reglementair voor te schrijven; maar, even als onze tegenwoordige handleiding voor de bajonet-vechtkunst en gymnastie als reglement beschouwd wordt, terwijl zij slechts de voornaamste grondbeginselen bevat, die bij de toepassing van zelve zamengesteld en uitgebreider worden; zóó ook zal men eenige algemeene regelen, die te velde meestal in acht genomen worden, tot een geheel kunnen vereenigen, mits men niet te bepaald spreke, en niet in eene kleingeestigheid vervalle, zooals die, waarvan zekere *proeve van een voorschrift voor marcherende troepen* een in deze dagen onverklaarbaar staaltje oplevert.

« Bij die proeve scheen men van het beginsel te zijn uitgegaan, dat de Hoofd- en verdere officieren alle gezond oordeel misten, en bijna niet onder de denkende wezens te rangschikken waren.

« Doem ons GARNIZOENS-REGLEMENT, dat toonbeeld van verminktheid, waaraan goedschiks den naam van geregeld *non-sens* niet eens kan gegeven worden, ten eeuwige vure; vernietig het in zijn geheel, er mag geen stuk van blijven bestaan!

« Een paar hoofdstukken kunnen vele gedrageregelen bevatten, zóó voor den kommandant eener wacht of patrouille, als voor deszelfs ondergeschikten. Voor bijzondere posten of zendingen behooren bijzondere consignes, schriftelijke of mondelings orders gegeven te worden; hierin kan een reglement niet voorzien. — Bij deze twee hoofdstukken, nog één gevoegd voor de uiterlijke dienst, dat is voor allerlei soort van eerbewijzingen en formaliteiten door gewapenden en ongewapenden in acht te nemen, — en wij zijn klaar. Bij wijze van NB., of liever als voorwoord, kon men er in aankondigen, dat de troepen in garnizoensdienst onder toezigt en ter dispositie van de plaatselijke staven staan, maar dat deze laatsten buitendien geen bijzonder gezag op de korpsen kunnen uitoefenen.

« Zwaai uwen bliksem onherroepelijk over ons reglement op de INWENDIGE DIENST!

« In tijd van vrede staat *oefening* op den voorgrond; het huis-houdelijke moet daaraan geheel ondergeschikt zijn, maar de KRUGSTUUR, dat heilig goed, de ziel en het leven van het metier, mag door niets onderdrukt worden.

« Spaar daarom de officieren niet al te veel in het reglement dat men voor dezen dienst ontwerpen zal. Men behoorde, ik neem het aan, op de onder-officieren te kunnen vertrouwen; maar is het redelijk dat men hen zoo volmaakt veronderstelle? Er mag geen rang in onzen stand bestaan, — van korporaal af tot generaal toe, — die niet aan controle onderworpen is; want er zijn zoovele kleinigheden in acht te nemen, wier verzuim het geheel doet lijden: maar de controle moet in omgekeerde reden zijn met den rang. Nu wil men in den onder-officier reeds een volmaakt wezen zien, op wien men in tijd van vrede verre weg de meeste diensten zal laten aankomen; is dat billijk? Gelukkig dat het gewoonlijk alleen diegene zijn, die zich overal aan willen onttrekken en in den onder-officier niets zien dan een' slaaf, waarop men blindelings moet kunnen vertrouwen, welke dit verlangen.

« Fluister evenwel onze verdienstelijke mannen in de ooren, dat van de *twaalf* luitenants die bij een Bataillon te boek staan, meestijds geen vier voor het verrigten van deze dienst overblijven; de overigen zijn gedetacheerd, geëmployeerd enz. en de dienst moet voor niemand drukkend zijn, wil zij goed betracht worden.

« Beschermengel van alles wat nuttig is! Ik heb u veel gevraagd, en er ontbreekt nog zooveel aan, zullen al mijne wenschen in dit opzigt vervuld worden. De volmaaktheid heerscht echter nergens, en ook in onze reglementen is zij onbestaanbaar. Mijne vragen bevatten dan ook zoovele onvolkomenheden; zooveel grove gebreken, dat ik den moed niet heb op hare algeheele bevestiging

aan te dringen; maar let daarom bovenal op de bedoeling, en geef ons dus eerlang goede voorschriften.

«Eisch bij die gift! eene strikte uitvoering van hetgeen daarin geschreven staat; bestraf de minste voorbedachte afwijking, hoe gering zij ook zijn moge, ten strengste, en berisp allen, die daartegen door onwetendheid of zorgeloosheid zondigen; want ieder moet weten, dat een gebrekkig voorschrift, wanneer het stipt wordt opgevolgd, verreweg te verkiezen is boven een voortreffelijk, dat aan willekeur is prijsgegeven.

«En nu nog eene laatste welgemeende bede! Na welvolbragten arbeid, is het loon zoo zoet. Wees dus mild, omtrent hen die zulk eene moeilijke taak is opgelegd; volbrengen zij die naar verwachting, dan is er geene belouwing zoo groot, welke hun niet van harte gegund wordt! — Het zij zoo!

SPANDAU, 4 Junij 1847.

$\frac{1}{2} = 0.$

DE 18892 LEVENS-DAGEN

VAN

NAPOLEON BONAPARTE.

VAN DEN 15. AUGUSTUS 1769 TOT DEN 5. MEI 1821.

(Itinéraire.)

Wenn der Leib in Staub zerfallen,
Lebt der grosze Name noch.

SCHILLER.

(Vervolg van N°. 2.)

Het jaar VIII der Republiek (23 Sept. 1799 tot 22 Sept. 1800).

23—30 Sept. (1—8 Vendémiaire) op zee.

1 Oct. (1) (9 Vendém.) is BONAPARTE in de golf van Ajaccio, blijft van den

2—6 Oct. (10—14 Vendém.) in Ajaccio, vertrekt den 7 Oct. van daar, den 8 met het aanbreken van den dag op de reede van Frejus, den 9den te Frejus en vertrek van daar, ten 6 ure des avonds, den 10 in Aix, waar hij 6 uur blijft, en toen naar Avignon vertrekt. Den 11 in Montelimar, 12 Valence en Vienne, 13 te Lyon, 14 en 15 door het Bourbonnais zonder ophouden, en komt den

16 Oct. (24 Vendém.) ten 6 uur des morgens te Parijs (Rue de la Victoire) (2).

Van 17 Oct. tot den 8 Nov. (25—30 Vend. en 1—7 Brum.) te Parijs. Den

9 Nov. (18 Brum.) ten 8 ure des morgens wordt BONAPARTE met de waardigheid van generaal en chef der 17de divisie bekleed, — 10 ure 's morgens raad der ouden. — Ten 7 ure 's avonds is BONAPARTE in de Tuilerien (het Directoire vernietigd).

10 Nov. (19 Brum.) te St. Clond. — Ten 4 $\frac{1}{2}$ uur na den middag Raad der Ouden. — Raad der vijfthonderden. — Raad der Ouden. — Wordt met SIEYÈS en ROGER-DUCOS tot consul der republiek verkozen, en is des avonds ten 11 ure weder in Parijs.

(1) Volgens anderen reeds den 30 Sept.

(2) Volgens anderen reeds den 14 Oct.

Van 11—21 Nov. (20—30 Brum.) te Parijs.

Van 22 Nov.—11 Dec. (1—21 Frim.) evenzoo. — BONAPARTE wordt den.

13 Dec. 1799 (1) (22 Frim.) in den ouderdom van 30 jaar en 4 maanden, tot eersten consul gekozen.

II. NAPOLEON BONAPARTE als Consul

(van den 13 Dec. 1799—17 April 1804).

Van 14—21 Dec. (23—30 Frim.) is BONAPARTE te Parijs; eveneens de volgende maanden tot den 5 Mei 1800 (15 Floreal). In dien tusschentijd verlaat hij den 20 Januarij 1800 (30 Niv.) het palais Luxembourg en betreft de Tuilerien.

Den 6 Mei 1800 (16 Flor.) ten 3 uur des morgens, verlaat BONAPARTE Parijs, is den 7, ten 11 uur des avonds te Dyon, den 8, over Auxonne en Dole, in Geneve nog voor middernacht; blijft daar tot den 12den, is den 13den tot den 15den te Lausanne; reist den 16 voor middernacht van daar af, en over het klooster St. Maurice naar Martigny, 17 tot 19 Mei. Hij gaat den

20 Mei (30 Flor.) over den St. Bernard, houdt zich een uur in het klooster op, glijdt op eene bergslede bijna loodregt een gletscher af. — Estroubles. — Van den 21—23 Mei (1—3 Prairial) te Aosta. — Rotsen van Albaredo. — Den 26 te Vervex, 27 des avonds te Yvrea, 28 Chivasso, 29 Yvrea, Chivasso, Yvrea, vertrekt des avonds. Den 30 vroeg in Vercelli, 31 aan den oever van den Tessino, 1 Junij (12 Prair.) te Novara. Van den 2 tot den 8 Junij te Milaan; den 9 vertrek. — Pavia, over den Po naar Montebello, 10 la Stradella, 11 Broni en naar Stradella terug, 12 Casteggio, la Stradella, Voghera. — Gaat den

13 Junij (24 Prair.) over de Scrivia, naar San Juliano en Torre de Garafolo. Is den

14 Junij ten 10 ure des morgens in de vlakte van Marengo (veldslag), brengt den nacht op het slagveld door, den 15 en 16 in Torre di Garafolo (16 Junij wapenstilstand in Alessandria), den 17 des nachts naar Milaan, 18 en 19 te Milaan.

Van den 20—23 Junij (1—4 Mess.) te Milaan. 24 Vertrek, 25 Casal, 26 Turyn, bezigtiging van de citadel en vertrek, 27 Chambery, 28 Lyon, ten 5 uur des avonds in het hôtel der Celestijnen, 29 te Lyon; 30 Vertrek ten 1 uur des middags. Den 1 Julij (12 Mess.) te Dyon, 2 te Auxerre; komt den 3 Julij (14 Mess.) ten 3 uur des morgens te Parijs aan (2), waar hij tot den 30 Messidor (19 Julij) blijft.

Blijft daar den geheelen Thermidor, Fructidor, en tot het einde van het jaar VIII (22 Sept. 1800).

Jaar IX der Republiek (23 Sept. 1800 tot 22 Sept. 1801).

Van 23 Sept.—21 Oct. 1800 (1—29 Vendémiaire) te Parijs. Den 22 Oct. ten 2 uur des middags naar Rocquemont.

Van 23 Oct. 1800 tot 22 Sept. 1801 (van 1 Brum. tot den 5^{den} aanvullingsdag) te Parijs (24 Dec. het helse machine. — 9 Febr. 1801 vrede te Luneville. — 20 Maart vrede met Napels. — 25 Concordaat. — 29 Sept. vrede met Portugal te Madrid). — 10 Oct. Preliminaire vrede met Engeland — 8 Oct. vrede met Rusland.

(1) Volgens anderen 15 Dec.

(2) Volgens anderen verlaat BONAPARTE het leger den 22 Junij en komt reeds den 1 Julij te Parijs aan.

Het jaar X der Republiek (23 Sept. 1801 tot 22 Sept. 1802).

- Van den 23 Sept. tot 1 Oct. 1801 (1—9 Vendémiaire) te Parijs, den 2 en 3 te Malmaison, den 4 tot den 22 Oct. (12—30 Vendém.) te Parijs. Aldaar tot 7 Januarij 1802 (17 Nivôse). Den 8 Jan. 1802 (18 Nivôse) vertrek uit Parijs te middernacht. 11 Jan. ten 9 ure des avonds aankomst te Lyon. BONAPARTE wordt den 26 Jan. (6 Pluv.) tot president van de Italiaansche Republiek benoemd. 28 Jan. Vertrek naar Parijs; den 29 en 30, zonder zich op te houden op reis; 31 Januarij, 's avonds ten 6 uur weder te Parijs. Van den 1 Febr.—11 Mei (12 Pluv.—21 Flor.) te Parijs (26 Maart vrede van Amiens); den 12 naar Malmaison. 13 Mei terug naar Parijs en daar tot het einde van het jaar X (19 Mei instelling van het legioen van eer. — 25 Junij vrede met Turkije). Den 2 Aug. 1802 (14 Therm.) wordt BONAPARTE benoemd tot consul voor zijn leven (den 28 Augustus verandert hij den regeringsvorm in Zwitserland).

Jaar XI der Republiek (23 Sept. 1802 tot 23 Sept. 1803).

- Van den 23—29 Sept. 1802 (1—7 Vendém.) houdt de consul zich te Parijs op, van den 30 Sept. tot 13 Oct. te St. Cloud (9 Oct. Parma met Frankrijk vereenigd, 11 Piemont ook). Den 16 Oct. (24 Vendém.) te St. Cloud en naar Parijs, van den 17—21 Oct. te St. Cloud. Den 22 Oct. (30 Vendém.) te Parijs; 23—27 Oct. (1—5 Brum.) te St. Cloud. Den 28 Oct. (6 Brum.) vertrek des morgens. — Bezoekt het slagveld van Yvry en gaat naar Evreux, 29 Louviers, 30 Forges de Romilly en ten 3 ure 's middags te Rouaan. Van den 31 Oct.—2 Nov. te Rouaan. — 3^{den} Vertrek ten 7 ure 's morgens, ten 10 uur te Coudebec, Yvetot, Bolbec, 's nachts te Havre, den 6^{den} aldaar. 7 Nov. te Havre en op de reede, den 8 ten 3 uur 's morgens op een logger ingescheept. — Honfleur. — Ten 11 uur 's morgens weder te Havre. 9 Nov. vertrek ten 6 uur des morgens. — Fécamp. — Ten 2 ure 's middags te St. Valery, ten 6 uur in Dieppe, 10 Dieppe, 11 Dieppe, Tréport, Dieppe; 12 voor het aanbreken van den dag uit Dieppe; 13, ten 11 uur 's morgens, te Beauvais; den 14, ten 11 uur 's morgens, uit Beauvais en ten 7 $\frac{1}{2}$ uur 's avonds; te St. Cloud. Den 15—21 Nov. (24—30 Brum.) te St. Cloud; 22—30 Nov. (1—9 Frim.) te St. Cloud; — 1 Dec. Parijs en St. Cloud, 2 St. Cloud, 3—6 te Parijs, 7 St. Cloud, 8 Parijs en St. Cloud, 9 Parijs, 10—21 Dec. (19—30 Frimaire) St. Cloud. 22 Dec. 1802—7 Jan. 1803 (1—17 Niv.) te St. Cloud, 8 te Parijs, 9 St. Cloud, 10 en 11 Parijs, 12 St. Cloud en Parijs, 13—20 Januarij St. Cloud. Van den 21—23 Jan. (1—3 Pluv.) te St. Cloud, 24 Jan.—20 Febr. (4—30 Pluv.) te Parijs. Van 21—28 Febr. (1—8 Vent.) te Parijs (19 Febr. bemiddelaar van Zwitserland), 29 Febr. bezigtiging van het Ourcq-kanaal, 's nachts in Lisy bij den raadshcer HARVILLE. 1 Maart. Met het aanbreken van den dag in Mareuil, ten 3 ure des middags in Meaux, ten 8 ure 's avonds te Parijs. 2—21 Maart (11—30 Vent.) te Parijs, aldaar van den 22 Maart tot den 12 April (1—22 Germ.) (den 31 Maart rukken de fransche troepen de Bataafsche Republiek binnen); 13 April te St. Cloud, 14 Parijs en St. Cloud, 15 St. Cloud, 16 en 17 Parijs; 18, 19 en 20 St. Cloud. Van den 21 April—23 Junij (1 Flor. tot 4 Mess.) afwisselend te St. Cloud en Parijs (18 Mei oorlogsverklaring van Engeland. — 3 Junij conventie van Suhlgingen, 3 Junij die van Artleburg, het Hannoversche leger legt de wapens neder, 20 Junij, dekreet tegen de invoering van Engelsche waren. — Aanvang van het continentale stelsel).

- 24 Junij (5 Mess.) des middags, vertrek uit Parijs, 25 Montdidier en 's avonds ten 8 uur te Amiens, 28 vertrek, ten 8 uur des morgens en naar Abbeville, 29 St. Valery, en Den 30 Junij (11 Mess.) 's avonds ten 11 uur te Boulogne. Den 2 en 3 Julij te Bologne; 4, ten 5 uur des avonds in Duinkerken, 6 vertrek over Bergues, Cassel, Bailleul naar Armentières, den 7 's avonds ten 5 uur te Rijsel. Is nog Den 8 Julij (19 Mess.) te Rijsel; den 9 vertrek des morgens, over Yperen, Dixmuidje, Nieuwpoort, naar Ostende ten 10 uur des avonds. 10 Julij. Ostende. Over zee naar Sluis van Slikens, 11 vertrek van Ostende en ten 4 uur 's namiddags te Brugge; den 12 uit Brugge, 's nachts ten 1 uur; — Sluis, den 13, 's nachts ten 1 uur weder te Brugge, den 14, 's middags ten 3 uur vertrek, ten 6 uur des avonds te Gent. 15—17 Julij 1803 te Gent, vertrekt den 18 ten 10 uur des morgens en ten 5 uur des avonds te Antwerpen. Den 19 Julij (30 Mess.) en 20 (1 Therm.) te Antwerpen; 21 vertrek ten 3 ure des middags, des avonds ten 7 $\frac{1}{2}$ uur in Brussel. Van den 22—29 Julij (3—10 Therm.) te Brussel, den 30 vertrek ten 5 uur des morgens, ten 8 uur 's morgens te Leuven, en ten 5 uur 's avonds te Maastricht. 31 Julij (12 Therm.) Maastricht. 1 Augustus vertrek, met het aanbreken van den dag en ten 7 uur 's avonds te Luik. 2 Aug. Luik; 3 vertrek ten 4 uur 's morgens, Huy. Ten 9 ure des avonds te Namen. 4 Aug. Namen, 5 vertrek ten 3 ure 's morgens. — Givet en Charlemont, den 6 vertrek ten 2 ure des morgens, ten 3 uur in Mezières; den 7 Mezières en Charleville; den 8 Sedan ten 5 ure des morgens, den 9 vertrek; den 10 ten 2 ure 's morgens te Isle, naar Rheims, den 11 vroeg naar Soissons. Vertrek ten 2 uur des middags, en 's avonde ten 9 uur weder te St. Cloud. Van den 12—18 Aug. (24—30 Therm.) te St. Cloud, en tot aan het einde van het jaar XI (23 Sept. 1803) aldaar.

Jaar XII der Republiek (24 Sept. 1803 tot 23 Sept. 1804.)

- Van den 24 Sept.—23 Oct. (1—30 Vendém.) te Cloud. Van den 24 Oct.—2 Nov. (1—10 Brum.) te St. Cloud; den 3 naar Parijs en vertrek van daar; den 4 ten 1 uur des morgens te Boulogne en op de reede, 5 Nov. Boulogne, in de barak in het centrum van het regter legerkamp; 6 Boulogne, Ambleteuse, Vimereux; den 7—17 te Boulogne. 18 November (26 Brumaire) ten 5 uur des avonds te St. Cloud; en van den 19—22 Nov. (27—30 Brum.) te Parijs; 23 Nov.—22 Dec. (1—30 Frim.) eveneens aldaar. 23—29 Dec. (1—7 Niv.) insgelijks. Den 30 Dec. (8 Niv.) ten 6 uur des morgens verlaat BONAPARTE Parijs, reist incognito langs de zee-kusten. Van den 31 Dec. 1803—5 Jan. 1804, en komt den 6 Jan. (15 Niv.) weder te Parijs aan (21 Maart de hertog van Enghien doodgeschoten). — BONAPARTE blijft te Parijs tot den 9 April (19 Germ.), brengt den 10, 11 en 12 April te Malmaison door, den 13—17 (23—29 Germ.) te St. Cloud.

III. NAPOLEON als Keizer (van 18 April 1804 tot 11 April 1814).

- Den 18 April 1804 (28 Floreal) Keizer der Franschen (1), in eenen ouderdom van 34 jaren en 7 maanden. Van den 19 April tot den 15 Junij (29 Germ. tot 26 Prair.) voortdurend te St. Cloud. Den 10 Junij (27 Prair.) ten 11 uur des avonds, is de Keizer te Compiègne, blijft den 17 daar, en keert naar St. Cloud terug, waar hij tot den 26 Junij (7 Messidor) blijft. — Den

(1) De opgaven hieromtrent verschillen aanmerkelijk. Volgens den *Militair Conversations-Lexicon*, gaf de senaat hem den 18 Mei den Keizerstitel, en het volk riep hem den 30 Mei tot Keizer uit; volgens anderen zou dit laatste reeds den 20 Mei gebeurd zijn.

- naar Malmaison, den 23 's avonds ten 8 uur naar Parijs terug, den 24 naar St. Cloud, 25—30 Maart te St. Cloud, den 31 naar Parijs en ten 3 uur 's namiddags naar Fontainebleau, waar hij den 1 April blijft; den 2 vertrek ten 6 uur 's morgens en is 's namiddags ten 4 uur te Troyes, vertrekt den 3, ten 2 uur 's namiddags en naar Brienne; den 4, ten 4 uur 's namiddags te Troyes, 5 Chatillon sur Seine, 7 vertrek ten 2 ure 's middags, en ten 6 uur 's avonds te Maçon, den 8 Maçon en omstreken; den 9 vertrek ten 1 uur 's middags, ten 4 uur te Bourg, vertrek ten 7½ uur 's avonds, 10 Trevoux; 11 ten 3 ure 's namiddags te Lyon. Van den 12—13 April (22—23 Germ.) te Lyon.
- 16 April vertrek ten 7 uur 's morgens. Bourgoing. La Tour du Pin. Pont de Beauvoisin. 's Avonds ten 8 uur te Chambéry, waar hij den 17 blijft. 18 April vertrek ten 4 ure 's morgens, Modane. 19 Vertrek ten 4 uur 's morgens; ten 9 uur te Lans le Bourg. Trekt over den Mont-Cenis. Over Suza, Bussolin, St. Antonio, St. Ambrosio, Avigliano, Rivoli, ten 2 uur 's middags te Novalesse. Kasteel Stupinigi bij Turijn, ten 8 uur 's avonds.
- 20—23 April (30 Germ. tot 3 Flor.) kasteel Stupinigi.
- 24 April. Vertrek ten 2 uur 's middags en te Turijn ten 3½ uur.
- 25—27 April. Kasteel Stupinigi, 28 Turijn, 29 kasteel Stupinigi, vertrek ten 11 uur 's morgens en 's avonds ten 4 uur te Asti, den 30 te Asti.
- 1 Mei (11 Flor.) ten 10 uur 's morgens te Alessandria, 2^{den}, 3^{den} en 4^{den} aldaar.
- 5 Mei. Vertrek ten 10 uur 's morgens; bezigtiging van het slagveld van Marengo, ten 4 ure 's avonds weder te Alessandria. 6^{den} Vertrek ten 1 uur 's middags, ten 3 uur te Pavia.
- 7 Mei te Pavia. 8^{den} Vertrek ten 3 ure 's morgens, te Milaan ten 3 uur na den middag.
- 9—20 Mei (19—30 Floreal) te Milaan.
- Van 21—23 Mei (1—3 Praireal) te Milaan. Den 26 Mei (6 Prair.) te Milaan, en zet zich-zelf als Koning van Italic, de ijzeren kroon op. Van den
- 26 Mei—6 Junij te Milaan; den 7 Junij benoemt hij zijnen stiefzoon EUGÈNE BEAUHARNAIS, tot Onderkoning van Italic; den 8 en 9 te Milaan. — 10 Vertrek ten 4 ure 's morgens, Cremona, 11 te Brescia, 's morgens ten 11 uur; 12 Brescia, 13 in het kamp van Montechiaro, in de vlakten van Castiglione, 14 het kasteel Montirone. 15 Vertrek, ten 4 uur 's morgens; Brescia, Verona ten 6 uur 's avonds, 16 Verona. 17 vertrek ten 4 uur 's morgens, Legnano ten 1 uur 's middags, Mantua 9 uur 's avonds.
- 18 en 19 Junij (29 en 30 Prairial) te Mantua; 20 Junij (1 Mess.) te Mantua. 21 Bologna ten 3 uur nademiddag; 22—24 Bologna. 25 Vertrek ten 4 uur en 's avonds ten 6 uur te Modena. 26 Vertrek ten 3 uur 's morgens; Reggio, Parma in den nacht. 27 Vertrek des avonds, 28 te Piacenza, 's morgens ten 1 uur, 29 vertrek ten 3 uur nademiddag. 30 Junij te Genua, ten 11 uur 's morgens (inlijving van de Ligurische Republiek in het Fransche Keizerrijk). — Van den
- 1—5 Julij (12—16 Messid.) te Genua; 6 vertrek, 7 Turijn, 8 vertrek, ten 9 uur 's morgens; ontbijt in het klooster Mont-Cenis; vertrek ten 3 uur nademiddag.
- 9 en 10 Julij (20 en 21 Messidor) reist NAPOLEON incognito, zonder zich ergens op te houden.
- 11 Julij 's avonds te Fontainebleau, 12 tot 17 te Fontainebleau, 18 ten 1 uur 's middags te St. Cloud; 19 Julij (30 Messid.) St. Cloud en Parijs.
- 20 Julij (1 Therm.) Parijs en St. Cloud; 21 St. Cloud; Klein Trianon; 22—28 St. Cloud; 29 St. Cloud en St. Cyr; 30 Julij—1 Aug. (11—13 Therm.) St. Cloud.
- 2 Aug. Vertrek ten 3 uur des morgens; 3 op hetzelfde uur te Boulogne; 4—18 te Boulogne; 19 Aug.—1 Sept. (1—14 Fruct.) te Boulogne; 2 vertrek; 3 Malmaison ten 2 uur 's middags en St. Cloud. Van
- 4 Aug.—22 Sept. 1805 (17 Fruct. tot den 5^{den} aanvullingsdag) te St. Cloud.
- 27 Junij, ten 11 uur 's middags te Fontainebleau; 28 en 29 aldaar, en ten 2 uur des middags te Melun, den 30 ten 9 uur des avonds te Malmaison; van den 1 tot den 7 Julij te St. Cloud; den 8 te Parijs in de Tuilerien; den 9 tot den 12 te St. Cloud; den 13 tot den 15 te Parijs. Den 15 Julij stelt NAPOLEON de orde van het legioen van eer in, in het hôtel der Invaliden te Parijs; blijft den 16 en 17 te St. Cloud, vertrekt den 18 Julij 1804 (29 Mess.) ten 3 uur des middags, komt ten 7 uur des avonds door Clermont, door Amiens, ten 2 uur des morgens van den 19, en komt ten 3 uur 's namiddags te Boulogne aan; is den 20 Julij (1 Therm.) in het leger te Boulogne, onder de tent bij den *tour d'ordre*, op de reede en in de haven l'Heurt. — Van den
- 21—28 Julij te Boulogne; in het hoofdkwartier aan de Pont de Brique. Den
- 29 Julij te Boulogne en in het leger van Vimereux; den 30 ook aldaar en op de reede; den 31 te Boulogne; 1 Aug. (13 Therm.) te Boulogne en in het kamp van Ambleteuse; 2 en 3 te Boulogne; 4 Boulogne en in het kamp van Ambleteuse; den 5 te Boulogne; 6 Calais; 7, ten 6 uur des avonds, te Duinkerken, Veurnes, Nieuwpoort; 's namiddags te Ostende. Van den
- 12—14 Aug. te Ostende, 15 vertrek des morgens ten 9 uur. Boulogne. 's Avonds aan den Pont de Brique; 16, 17 en 18 (28—30 Thermidor) te Boulogne en aan de Pont de Brique.
- 19 en 20 Aug. (1 en 2 Fruct.) Boulogne en de Pont de Brique. — Den 21 Augustus vertrek ten 6 uur des morgens; Estrand, Etaples; 22 Etaples.
- 23 Aug. vertrek, Pont de Brique; 24—26 Boulogne en Pont de Brique, 27 vertrek ten 4 uur na den middag en 's avonds in Solpervick.
- 28 Aug. Arras, 31 ten 2 uur 's namiddags te Valenciennes, 's avonds ten 6 uur in Mons.
- 1 Sept. (14 Fruct.) Brussel, den 2 's namiddags te Aken. Van den 3—10 Sept. te Aken; 11 vertrek ten 5 uur des morgens, Gullick, Neusz. Ten 6 uur des avonds te Crefeld, den 12 vertrek voor het aanbreken van den dag, Venlo, Gelder; den 13 Rijuberck en den 18 's avonds te Keulen. Van den 14—16 Sept. te Keulen, 17 Sept. (30 Fruct.) vertrek en 's avonds ten 6 uur te Coblentz.
- 18 Sept. 1804 (1^e Aanvullingsdag) te Coblentz, den 19 's morgens ten 6 uur vertrek. De Rijn opwaarts in een jacht, en ten 8 uur 's avonde te Bingen, 20 vertrek ten 7 ure 's morgens, en ten 3 ure 's middags te Mainz.
- 21 en 22 Sept. (4e en 5e aanvullingsdag) te Mainz.

Het jaar XIII der Republiek (23 Sept. 1804 tot 22 Sept. 1805.)

- Van den 23 Sept. tot 2 October (1—10 Vendém.) te Mainz; 3 Oct. vertrek en ten 3 uur 's middags te Frankenthal, 4^{den} ten 3 uur 's middags te Kaiserslautern, 5 vertrek voor het aanbreken van den dag en naar Simmern, 6 Creuznach, 7 en 8 te Trier, 9 ten 11 uur 's morgens te Luxemburg, 10 vertrek ten 11 uur 's morgens en naar Stenay, 11 Chalons, 12 's middags te St. Cloud.
- 13—22 Oct. (21—30 Vendém.) te St. Cloud.
- 23—27 " (1—5 Brumaire) te St. Cloud.
- 28 Parijs, 29 Oct.—17 Nov. te St. Cloud, 18 Parijs, 19—21 St. Cloud.
- 22—27 Nov. (1—6 Frim.) te Fontainebleau, 28 ten 2 uur 's namiddags, en 's avonds ten 8 ure, vergezeld van Paus Pius VII te Parijs, van den 29 Nov. tot 1 Dec. te Parijs.
- Den 2 Dec. 1804 (11 Frim.) te Parijs, krooning en inhuldiging.
- 3—21 Dec. (12—30 Frim.) te Parijs (den 5 Dec. uitdeeling der vaandels op het Champ de Mars). Den geheelen Nivôse, Pluviôse tot den 24 Ventose, dus tot den
- 15 Maart 1805 te Parijs; 16 Malmaison; 17 Malmaison en Parijs.
- 18 Maart (27 Vent.) wordt NAPOLEON tot Koning van Italic uitgeroepen (1), blijft tot den 21 te Parijs, gaat den 22 (1 Germ.)

(1) Volgens anderen reeds den 15 Maart.

Jaar XIV der Republiek (23 Sept. tot 31 Dec. 1805.)

- 23 Sept. 1903 (1 Vendém.) St. Cloud, 's middags te Parijs, St. Cloud.
 24 Sept. vertrek des morgens, 25 op reis zonder zich op te houden, 26 's avonds te Straatsburg, 27 Straatsburg en Kehl, 28—30 Straatsburg.
 1 Oct. (9 Vendém.) 's middags bij Straatsburg over den Rijn, en 's avonds ten 8 uur te Ettlingen, 2 vertrek des middags, en 's avonds ten 9 uur te Ludwigsburg, 3 en 4 te Ludwigsburg bij den hertog van Wurtemberg (3 Oct. oorlogsverklaring tegen Oostenrijk en Rusland); 5 vertrek ten 11 uur des morgens, bezigtiging van de vesting Hohenasperg. — Gaat den
 6 October ten 5 uur des morgens over den Donau, dan over den Lech en is des namiddags ten 3 uur te Aalen, 7 Nördlingen en Donauwerth, 8 en 9 Donauwerth, 10 Zusmarshausen en 's avonds ten 9 uur te Augsburg.
 Den 11 Oct. te Augsburg bij den voormaligen keurvorst van Trier, 13 bij het aanbreken van den dag te Weiszenborn, in het kamp voor Ulm, 14 de Abdij van Elchingen, 15 voor Ulm, Abdij Elchingen, 16—20 idem (17 capitulatie van Mack), 21 vertrek des middags (zeeslag van Trafalgar); 12 (30 Vendém.) kamp voor Augsburg.
 23 Oct. (1 Brum.) vertrek, 24 ten 9 uur 's avonds te Munchen; 25, 26, 27 Munchen, 28 Haag, 29 Muhldorf, Braunau, 30 en 31 Oct. te Braunau.
 Den 1 en 2 Nov. (10 en 11 Brum.) Ried, 3 Lambach, 4 vertrek, 5, 6, en 7 te Linz, 8 in het klooster van Molk, 9 en 10 Molk, 10 mijlen van Weenen; 12 en 13 St. Polten.
 14 Nov. (23 Brum.) Schönbrunn (1); ten 2 uur 's morgens te Weenen, naar de voorposten op den linker oever van den Donau, met het aanbreken van den dag te Schönbrunn.
 15 en 16 Nov. Schönbrunn, 17 ten 3 uur 's namiddags te Znaim, 18 Wischau, Porlitz, 20 ten 10 uur 's morgens te Brünn. Van den
 22—30 Nov. (1—9 Frim.) te Brünn, 1 Dec. op het bivouac tusschen Brünn en Austerlitz.
 Den 2den Dec. (11 Frim.) op het slagveld van Austerlitz; bivouac in een schuur. Den 3 Dec. op het bivouac. 4 Bivouac bij Nasidlowitz, bivouac op de voorposten bij Saruchitz (zamenkomst met Keizer FRANS en wapenstilstand); kasteel van Austerlitz, 5 en 6 idem, 7 tot 11 Brünn, 12 te Schönbrunn 's avonds ten 10 uur, den 13 tot 21 Dec. Schönbrunn; van den 22—27 Dec. (1—6 Niv.) in Schönbrunn en Weenen (26 Dec. vrede van Presburg, — 27 Verklaring dat de dynastie der Bourbons opgehouden heeft in Napels te regeren); 28 vertrek, 29 Enns, 30 Burghausen, 31 Dec. 1805 (10 Niv.) in Munchen.
 (Bij besluit van den 24 Fructidor van het jaar XIII — 11 Sept. 1805 — maakt NAPOLEON een einde aan de republikeinsche tijdrekening, zoodat van den 1 Januarij 1806 in geheel Frankrijk de Gregoriaansche tijdrekening weder wordt ingevoerd.)

(Het vervolg hierna.)

Overschiedenheden.

LEGERBERIGTEN.

DE LEGERMAGT DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

(Uit de *Allgemeine Militär-Zeitung*; October 1846.)

(Vervolg van N°. 11 en slot.)

De officiers-rangen in het staande leger kunnen slechts geboren Amerikanen en in 't bijzonder de kweekelingen van de Militaire Akademie te West-Point bekleeden; de vreemdeling kan tot geen hooger rang klimmen dan dien van sergeant-majoor; deze bepaling heeft echter ook hare goede zijde, dewijl zulks allen vreemden invloed op de leiding der troepen zeer bemoeijelijkt. De Aka-

(1) Volgens anderen reeds den 13 November.

demie van West-Point is naar 't voorbeeld der Parijsche *Ecole polytechnique* ingerigt, maar staat bij deze verre ten achteren, daar de kweekelingen op den ouderdom van 14 à 15 jaren, slechts met zeer geringe voorbereidende kundigheden toegerust, op de Akademie komen, en na vier korte jaren niet alleen het verzuim van vroegere jaren moeten inhalen, maar ook eene grondige opleiding bekomen. Na afgelegd examen worden de bekwaamste als officieren of kadetten bij het korps ingenieurs, bij de marine of de artillerie, de overigen bij de infanterie of kavallerie geplaatst. Hebben nu van laatstgenoemden eenigen buitendien nog slechts iets geleerd, waardoor zij hopen kunnen in burgerlijke betrekking te bestaan, dan gaan zij, na vijf jaren tijdsverloop, gedurende welke zij verplicht zijn den Staat te dienen, in deze over. Het vervelend leven op de forten en in de praïrien, en de onaangename betrekking waarin zij tot hunne onderhoorigen staan, moet hen wel mishagen; het avancement gaat nog langzamer dan in het Pruisische leger, zoodat men eerste luitenant reeds met grijze haren ziet. De weinige kennis van de militaire taktiek onder de officieren, komt bij menige gelegenheid op eene ergerlijke wijs aan den dag, tot spot van hunne dikwijls veel bekwaamere ondergeschikten. «Zoo» — aldus verhaalde mij mijn reisgezel — «hadden wij gelegenheid zekeren luitenant Brooks te bewonderen, die in het jaar 1842, tusschen fort Snelling en Crawford, op den linker oever der Mississipi, een waanhopigen troep van 5000 Winnebago's, waaronder 2000 oorlogslieden, met 98 man omsingelde, door op elke 120 schreden afstands een afzonderlijken post te plaatsen, de zijde van den bruischenden Mississipi openliet, en nu vast overtuigd was, dat de op deze wijze kunstmatig omsingelde Indianen zich eer inde golven zouden werpen en met den dood worstelen, dan zijne postelinie doorbreken. Gelukkigerwijs kwam er na negen uren tijdsverloop 1400 man versterking van de forten op drie stoombooten aan, en de Indianen trokken vreedzaam af.»

De *krijgsartikelen*, insgelijks op de Fransche leest geschoeid, behelzen alleen militaire misdaden, zooals: desertie; insubordinatie; diefstal bij kameraden gepleegd of dronkenschap; alle andere worden voor den burgerlijken regter behandeld; de veroordeelde wordt oogenblikkelijk uit het stamboek van het leger geschrapt en verliest alle aanspraak op achterstallige soldij, reisgeld, enz.

Bij het krijgswetboek zijn twee regtbanken ingesteld: een *krijgs-geregte* (general court martial) en een *standregt* (regiment court martial); het eerste straft tot zes maanden gevangenis en 50 stokslagen, welke straffen door den regiments-kommandant worden bekrachtigd; het laatste kan tot eene maand gevangenisstraf veroordeelen, bekrachtigd door den kommandant van den post. Beide deze krijgsraden bestaan uit een kapitein, drie luitenanten en een officier als fiscaal; hunne strafuitoefening is vrij eigendunkelijk, daar in de *krijgsartikelen* op iedere strafbepaling nog volgt: «of die straf, welke de krijgsraad zal goedvinden;» het staat den beklagde vrij een advocaat te nemen. — *Disciplinaire misdrijven* worden slechts met geringe straffen van arrest, met water en brood, geboet; diefstal en dronkenschap met eene ootereende behandeling; bijv.: de veroordeelde wordt in een meelvat gezet, door welks daartoe ingerigten bodem hij het hoofd moet steken, 't welk dan door den tambour — de provoost bij iedere compagnie — wordt zwart gemaakt; zoo zonderling uitgedoscht moet nu de veroordeelde eenige dagen lang, en wel van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, voor de wacht heen en weer wandelen (deze straf wordt dikwijls op diefstal toegepast), of hij moet een paar uren lang op een vat staan, of 50 ponden kogels in den ransel dragen (voor dronkenschap), enz. Op *desertie*, die zóó menigvuldig plaats heeft, dat de staat eene belooning van 30 dollars op de uitlevering van een' deserter heeft moeten stellen, staat in oorlogstijd de doodstraf; in vreedstijd, lichaamsstraf tot op 50 slagen op den rug (1), afsnijden van het haar, trommelen uit het leger, en dikwijls nog drie tot zes maanden kruiwagenstraf. «Ontzettend werkt zoodanige

(1) Is deze opgaaf juist, dan moet de lichaamsstraf in de laatste jaren weder ingevoerd zijn, of er misbruik van gemaakt worden, want reeds in het jaar 1812 werd zij wettelijk afgeschaft.

straf oefening» — zeide mijn reisgenoot mij — « op de omstaande soldaten; dikwijls staat muiterij op de sombere gelaatstreken der landslieden van den ongelukkige te lezen, van wien men welligt weet, in welk een' beteren toestand hij in zijn vaderland leefde; zij verzamelen echter meest altijd geld, om het hunnen uitgedrevenen kameraad op reis mede te geven.

CORRESPONDENTIE OVER DE BROCHURE VAN DEN
KAPITEIN KNOOP.

Aan de Redactie van den Militairen Spectator!

Eenigen tijd geleden, heeft een Engelsche schrijver SIBORNE, de eer van Hollands-wapenroem, op eene beleedigende wijs aangerand; kapitein Knoop heeft gemeend deze beleediging niet ongemerkt te mogen laten voorbijgaan, door in het schrijven van eene brochure, die eer roemwaardig te handhaven en de beschuldigingen van den Engelschman te ontzenuwen. Dit schrijven heeft weerklink gevonden bij het leger en de natie; eene edele sympathie voor de gevoelens van kapitein Knoop heeft zich geopenbaard, door den spoedigen verkoop van den 1sten druk en door verschillende vleijende dankbetuigingen zijner kameraden, en door een geschenk door het garnizoen van Nijmegen hem aangeboden.

Men heeft begrepen, dat de verkoop van het vlugschrift, wanneer het zich alleen tot ons land bepaalde, niet schitterend genoeg onze nationale eer deed uitkomen; van daar heeft men begrepen, om niet alleen een tweeden druk er van uit te geven, maar door voor Exemplaren in andere talen te teekenen, den schrijver aan te moedigen in een of meer talen zijn geschrift te vertolken; dit zoude op eene krachtadige wijze het bewijs leveren, dat men prijs stelde op de handhaving van onzen krijsroem en voor den waardigen schrijver eene aangename hulde zijn.

De *Militaire Spectator*, onder de hoofd-redactie van den Majoor VAN RIJNEVELD, berigt, dat in Leeuwarden Zijn Exc. de Staatsraad Gouverneur van Vriesland voor tien Exemplaren de Edel Achtbaren Heer Burgemeester voor zes en onderscheiden Heeren voor een of twee Exemplaren hebben getekend. — Wij hopen dat men onze pogingen zal billijken als wij aan allen, die eens het zwaard voor

Nederland aangorden, of die nog de eer genieten het vaderland te dienen, en ook aan alle Burgers die het wel met onzen roem meenen, de gelegenheid openen, door intekening van hunne deelneming te doen blijken. De redactie van den *Spectator* eindigt zijn artikel aldus. Op! alzoo Mijne Heeren! Het geldt hier een bewijs van eenstemmigheid. Laat u niet afhouden, deel te nemen in een nationaal bewijs van overeenstemming, in hetgeen aan allen dierbaar moet wezen: *De eer van het Nederlandsche Leger.*

In de hoop op uwe sympathie in deze, en onder aanbidding eener intekeningslijst waarop voor 25 exemplaren in onze stad deelgenomen is, noemen wij ons met hoogachting.

Enkhuizen, Mei 1847.

Uw De. Dienaren,
PANNEBAKKER & Co.

BIBLIOGRAPHIE

VAN DE NIEUWST UITGEKOMEN MILITAIRE WERKEN.

Oeuvres de FREDERIC le Grand, Tomes 4 et 5 (contenant l'Histoire de la guerre de sept ans), in 8° (264 et 234 F.). Berlin 1847. f 4,80.

Notions générales sur le passage et la défense des rivières, ou coup d'oeil sur l'état actuel de l'art du pontonnier en France, par A. F. DRIEU, in 8° (149 F.). Strasbourg et Paris 1846.

Elements abrégés d'un cours d'équitation militaire par A. DUPONT, capitaine instructeur à l'école de cavalerie de Saumur, in 12° (256 F. avec grav. sur bois). Saumur et Paris 1847. (2 Fr. 23 c.).

Papers on subjects connected with the duties of the corps of Royal Engineers. Vol 9 in 4to (176 Blz. with 33 Pl.) Londen 1847. f 25,20.

Oesterreich und seine Armee von Fr. Fr. FENNER VON FENNEBERG, in 8° (352 S.). Leipzig 1847. 3 Fl.

Handboek voor onder-officieren en korporaals der Artillerie, 1ste stukje in 12°. 's Hage 1847.

Wiskundige leercursus ten gebruike der Koninklijke Militaire Akademie: Beginselen der differentiaal- en integraal-rekening voor de kadetten der Artillerie en Genie, door J. BADON GRIBBEN, Lector in de Wiskunde bij genoemde Akademie in 8° (449 Blz. met 4 Pl.). Breda 1847. f 4,80.

BERIGT AAN DE LEZERS.

Onderscheidene belangrijke artikels en vervolgstukken zijn voor de eerste nummers van den 16^{den} jaargang reeds bij de redactie ontvangen. Enkele vertoogen voor dit laatste nummer bestemd, zijn wegens de late inzending niet kunnen geplaatst worden; het heeft ons vooral leed gedaan het vervolg-artikel, dat onder I. in de rubriek *Schetsen, Beelden* medegedeeld is, niet te kunnen opnemen; het zal nu in het volgend nummer verschijnen.

Wij koesteren de gegronde hoop, dat de 16de jaargang in belangrijkheid zal toenemen, en bevelen hem dan ook aan de welwillendheid onzer lezers aan.

De Redactie.

EINDE VAN HET VIJFTIENDE DEEL.

BIJLAGE XII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 15de DEEL, N°. 12.

Maand Junij 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot offic. van gez. der 3de kl. bij de geneesk. dienst der landm. in Oost-Indie: de heer P. A. Bol. Bij den plaatselijken staf: tot kap. en plaats-maj. van de 3de kl. te Amsterdam: de 1ste luit. J. Koch, van het 2de reg. inf.; te 's Hertogenbosch: de 1ste luit. J. Scheepens, van het 4de reg. inf. Bij het reg. gren. en jag., tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. A. van Citters, van het korps. Bij het 4de reg. inf., tot maj.: de kap. der 1ste kl. S. M. Dolleman, van het 7de reg. inf. Bij het 7de reg. inf., tot luit.-kol.: de maj. D. J. van Winsheym, van het 4de reg. inf.; tot kap. der 2de kl.: de kap. der 3de kl. L. A. Joost, van het korps.; tot kap. van de 3de kl. bij ancienniteit: de 1ste luit. P. van Ameiden, bat.-adj. bij het 1ste reg. inf.

Verplaatsingen.

De 1ste luit.-ing. P. J. de Waal, van Vlissingen naar Gorinchem. De 1ste luit.-ing. E. del Campo, gen. Camp, van 's Bosch naar Helder. De 1ste luit.-ing. J. A. H. Verduchène, van Amersfoort naar Vlissingen. De 1ste luit.-ing. H. H. Rochell, van Naarden naar Helder. De 2de luit.-ing. H. A. van Rossum, van Helder naar 's Bosch. De 2de

luit.-ing. W. F. H. van Balveren, van Helder naar Gorinchem. De 2de luit.-ing. H. van Assendelft de Coningh, van Venlo naar Gorinchem. De 2de luit.-ing. F. P. Klijnsma, van Zutphen naar Venlo. De kap.-ing. Jonkh. M. Snoeck, te Delft, belast met de dienst van eerstaanwezend ing. te Neuzen. Bij het wapen der inf. van het leger in Oost-Indie: de 2de luit. J. C. F. B^{oo} van Eck, van het 4de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De 1ste luit. J. B. C. Sickesz, van het 3de reg. inf., onder toekenning van den rang van kap. en vergunning tot het voortdurend dragen der activiteits-uniform van het korps. De offic. van gez. der 2de kl. C. W. Vinkhuizen, dienstdoende bij het garnizoen te 's Hage, en hem tevens bij gunstige uitzondering en zonder eenige gevolgtrekking voor anderen, het voortdurend dragen toegestaan van de uniform aan den rang van offic. van gez. der 2de kl. verbonden.

Gepensionneerd.

De 1ste luit. op non-act. G. W. F. Veeren. De kap. F. Bestebroer en H. van Snippenbergh, beide plaats-majors van de 3de kl., eerstgenoemde te 's Bosch en laatstgenoemde te Amsterdam.

Overleden.

De 2de luit.-ing. J. Valter. De luit.-kol. C. W. A. van de Poel, van het 7de reg. inf.

